

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: V Trst! — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Osnutek disciplinarnega zakona. — V znamenju „bobna“. — Zaznamek učnih knjig za usposobljenostno preizkušnjo za meščanske šole. — C. kr. umetno-obrtna strokovna šola v Ljubljani. — Dopisi. — Društveni vestnik. Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

V Trst!

Naša „Zaveza“, ki je naše veselje in naš ponos, nas zopet kliče, da pridemo vsi, kolikor nas je naprednega učiteljstva, k nje XIV. glavni skupščini. To pot nas vabi v Trst.

Kakor vsakokrat ob enaki priliki, pozdravlja naš list vse skupščinarje tudi sedaj najsrčneje in najkolegijalneje. Da ste nam vsi dobrodošli na obrežju Jadranskega morja, da ste nam dobrodošli vi vsi, ki vam pristoji nazivek pijonirjev narodne prosvete, vi vsi, ki ste bojevniki na kulturnem slovenskem polju, ki širite luč omike in svobode po vsi slovenski domovini.

Dne 14., 15. in 16. t. m. se bomo zbrali v Trstu, da se v resnem zboru moški pogovorimo o svojih težnjah, da glasno zahtevamo svojih pravic, da glasno protestujemo proti krivicam, ki stoje še dandanes napoti popolnemu razvitku našega stanu in šolstva.

V zadnji naši številki objavljeni vsopred XIV. glavne skupščine nam kaže, da je „Zavezino“ vodstvo, ki stoji požrtvovalno in neustrašeno na čelu naši mogočni vojski, vse potrebno pripravilo in ukrenilo, da bo naše zborovanje v Trstu zopet letos kot eden sam mogočen izraz mišljenja in zahtev vsega naprednega avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva. Naši značaji so se utrdili v težkih bojih za obstanek in za ugled našega učiteljstva in šolstva, in ti čisti značaji se bodo zbrali v Trstu, da zopet letos manifestujejo učiteljstvu in šolstvu v prid, a temu, kar je gnilega in piškavega v naših vrstah, v obsodbo.

Mnogo lepega, mnogo poživljajočega in mnogo navdušujočega dela nas torej čaka v Trstu, zato pa

naj tudi nihče, komur je količkaj mogoče, ne zamudi ugodne prilike, naj ne zanemari svoje svete dolžnosti in naj pride, da bo pomagal pri tem lepem, poživljajočem in navdušujočem delu! Čim več nas bo, tem mogočnejši bo vtisk „Zavezinega“ zborovanja!

Pa tudi razvedrila nam bo dovolj v Trstu. Po resnem zboru se bomo strnili v prijateljski krog, da se pozdravimo in pogovorimo, sklenemo nova znanstva in prijateljstva, a stara poživimo in učvrstimo. In ko nam bo dovolj Trsta, nas ponesó valovi tja do bajnih Benetk.

Zatorej naj ne prečuje nihče našega klica:

Dne 14., 15. in 16. t. m. vsi, kolikor nas je naprednih učiteljic in učiteljev, k XIV. glavni skupščini naše „Zaveze“ v Trst!

Ukazi in odredbe šolskih oblastev.

III.

Ukaz c. kr. deželnega šolskega sveta kranjskega z dne 26. maja 1902, št. 417. (Einbringung der infolge Sistierung des Unterrichtes versäumten Schultage.)

Mit Rücksicht auf die vielfachen Störungen des Unterrichtes an Volks- und Bürgerschulen, welche durch die infolge von epidemischen Krankheiten öfters nöthigen Sistierungen des Unterrichtes verursacht werden und die Erreichung des vorgeschriebenen Lehrzieles erschweren oder ganz unmöglich machen, findet der k. k. Landesschulrat zur genauen Dar- nachachtung anzuordnen:

Die durch die Suspendierung des Unterrichtes versäumten Schultage sind mit Rücksicht auf die geringe Zahl von Schultagen im Schuljahre (200 bei ganz- 100 bei halbtägigem Unterrichte) an den schulfreien Donnerstagen, da kein Wiederholungsunterricht stattfindet und durch Abkürzung der mit h. ä. Erlasse vom 8. Oktober 1870, Z. 316, in peto 5, bezw. mit dem h. ä. Erlasse v. 26. Mai 1902, Z. 1511, fixierten Ferialzeiten einzubringen. Dies kann ohne Überbürdung der Jugend um so leichter geschehen, als an über 70% der Volksschulen halbtägiger Unterricht stattfindet.

Osnutek disciplinarnega zakona.

Predložilo „Društvo učit. in šol. prijateljev okraja Logaškega“ za glavni zbor „Zaveze jugosl. učit. društev“.

Poročevalec Iv. Šega.

I. Oddelek.

O discipliniranju učiteljstva.

Učiteljstvo.

§ 1. Pod imenom „učiteljstvo“ je umevati vse učno osebo na javnih ljudskih in meščanskih šolah in to je podvrženo temu zakonu.

Kaznovanje kršenja dožnosti.

§ 2. Učitelji, ki kršijo dolžnosti, naložene jim po njih službi ali prisegi, kaznujejo se brez razlike, naj bodo definitivno ali začasno nameščeni, z redovitimi in disciplinarnimi kaznimi, kakor se pač izkaže kršenje le kot nerednost ali pa z ozirom na njega način in velikost, na možno opetovanost in otežkujoče okolnosti, kot službeni pregrešek.

Nikdar se pa ne more učitelja disciplinirati, ako se poslužuje postavno določenih pravic, ki mu jih jamčijo osnovni državni zakoni.

Redovite kazni.

§ 3. Redovite kazni so:

1. Svarilo;
2. Izraz nezadovoljnosti; (ukor.)
3. Opomin z zažuganjem disciplinarne kazni.

Nijedna teh kazni se ne vpiše v učiteljev personalni izkaz.

Predno se učitelja kaznuje z opominom, se mu mora dati prilika do zagovora.

Pravica kaznovanja z redovitimi kaznimi.

§ 3. Pravica kaznovanja z redovitimi kaznimi gre okrajnemu, oziroma mestnemu in deželnemu šol. svetu na podlagi sejnega sklepa. Vporabijo se v vseh onih slučajih, v katerih se ni hudo grešilo proti dolžnostim ali zelo oškodoval ugled šole in stanu.

Pravno sredstvo proti redovitim kaznim.

§ 5. Proti svarilu in izrazu nezadovoljnosti ni pravnega sredstva. — Proti opominu more dotični učitelj tekom 14 dni po dostavljenju pismene razzsodbe, ki mora obsezati tudi utemeljitev, uložiti priziv na disciplinarni senat, kateri redovito kaznen potrdi ali ne.

Proti tej razzsodbi ni nadaljnega ugovora.

Disciplinarne kazni.

§ 6. Disciplinarne kazni so:

1. Graja deželnega šolskega sveta, preračunjena le na npravni uspeh.

2. Denarna kazen, ki lahko dosega 10% temeljne plače, a ta kazen se lahko plača tudi v 12 mesečnih obrokih.

3. Ukori.

4. Premeščenje in sicer:

a) v isti plačilni razred z enakim činom;

b) v isti plačilni razred z enakim činom, zvezano z denarno kaznijo;

c) premeščenje v bližnji nižji plačilni razred (plačilno kategorijo) z enakim činom;

d) premeščenje v poljubni plačilni razred z enakim činom;

e) premeščenje v nižji čin, s kojim se pa mora vedno družiti prestavljenje v drug kraj.

5. Upokojenje na nedoločen čas z znižanjem normalne pokojnine.

V razzsodbi disciplinarnega senata določena pokojnina ne sme nikdar presegati dveh tretjin normalne penzije.

6. Odpuščenje iz službe. Tej kazni sledi izguba naslova in pravica do penzije.

Kazni, navedene pod točkami 3. 4. in 5., se vpišejo v učiteljev personalni izkaz. Kazni pod 3. in 4. se morajo po preteku 3 službenih let izbrisati.

Vse denarne kazni teko v „fond za poravnanje stroškov disciplinarnega postopanja napram učiteljstvu“.

Katera navedenih disciplinarnih kazni naj se uporabi, razzsoditi je po velikosti pregreška, po težkoti službenega prestopka in po škodi, ki je nastala iz kršenja učiteljskih dolžnosti.*)

Odpuščenje iz službe.

§ 7. Odpuščenje iz službe se le tedaj vporabi, ako se učitelja obsodi z ozirom na § 48, odstavek 3, postavbe z dne 2. V. 1883, dež. zak. št. 53.

Vendar pa imajo udove in sirote takih kaznovanih učiteljev pravico do penzije, odgojnine, oziroma odpravnine. Pri odmerjenji penzije, oziroma odpravnine se je ozirati na službena leta kaznjenčeva.

Pravica, kaznovati z disciplinarnimi kaznimi.

§ 8. Disciplinarno kaznovan more biti učitelj le po razzsodbi disciplinarnega senata, in sicer od tega potem, ko se je vršila preiskava in z akti določil prestopok ter bila ustna razzprava.

Sedež discipl. senata.

§ 9. Pristojni disciplinarni senat ima svoj sedež na mestu dežel. šol. sveta.

Sestava disciplinarnega senata.

§ 10. Disciplinarni senat obstoji;

1.) Iz c. kr. dež. šol. nadzornika za ljudske in meščanske šole kot predsednika ali od njega določenega namestnika.

2.) iz dveh članov (in dveh namestnikov za slučaj zadržanja) c. kr. dež. šol. sveta, katera voli dež. šol. svet za dobo 6 let.

3.) Iz dveh c. kr. okraj. ali mestnih šolskih nadzornikov (in dveh namestnikov za slučaj zadržanja), katera določi dež. šol. svet. za dobo 6 let.

Pri tem mora veljati načelo, da nikdar ne sme fungirati kot sodnik v disciplinarnem senatu okrajni ali mestni šol. nadzornik onega okraja, kjer službuje toženec.

4.) iz štirih za vsako zasedanje izžrebanih udov učiteljskega stanu.

Volitev prisednikov disciplinarnega senata

iz učiteljskega Volosko. tvtvu in

§ 11. Prisednike disciplinarne senata imenuje in izmed v šol. svet. Spisi naj se gajain pišajo in

ani 18 K. 1/3 st. Crnagoj, na
*) Vsaka v § 1 navedenih učiteljskih delah, mnogoplinarno preiskavo. Na anonimne ovadbe se učiteljskih dela nas te

pismeno za čas 6 let in sicer tako, da je vsak okraj zastopan po enem prisledniku in enem namestniku ljudskega učiteljstva, a kjer so pa meščanske šole, pa tudi iz zastopnikov teh šol.

Volitev sprejeti je dolžan vsak član in se more odkloniti le od slučaja do slučaja na podlagi § 13.

Izžrebanje učiteljskih prislednikov disciplinarnega senata.

§ 12. Izžrebanje izvrši v prisotnosti dveh članov dež. šol. sveta c. kr. dež. šol. nadzornik vsaj 14 dni pred vsako sejo. — Zatožencem kakor tudi izžrebanecem se mora rezultat takoj, najkasneje pa po preteku 48 ur naznaniti.

V lastni stvari ne sme nobeden iz učiteljstva voljeni član disciplinarnega senata fungirati kakor član.

Odklonitev članov disciplinarnega senata.

§ 13. Pri odklonitvi članov disciplinarnega senata pri § 9 se je ozirati na predpise kazenskega reda (Strafprozessordnung).

Zadržanje člana disciplinarnega senata.

§ 14. Ni eden član disciplinarnega senata ne sme brez posebno važnega vzroka izostati od sej. — Če je kak član disciplinarnega senata bil zadržan udeležiti se sej, je tisti obvezan, to nemudoma javiti predsedniku senata, da pözove namestnika.

Sklepčnost disciplinarnega senata.

§ 15. Ta je sklepčen, ako je prisotnih razven predsednika ozir. njega namestnika vsaj še 6 članov senata.

Upeljava disciplinarne preiskave

§ 16. Upeljava disc. preiskave se izvrši po sklepu pristojnega okraj, ozir. mestnega šol. sveta ali c. kr. dežel. šol. sveta.

Ukrep se mora tožencu z navedenjem tožbenih točk pismeno dostaviti.

Pravno sredstvo proti temu ukrepu.

§ 17. Proti temu ukrepu, na čegar podlagi se uvede disciplinarna preiskava, ni dopustno nikako pravno sredstvo.

Predpreiskava:

1. Po okraj. ozir. mest. šol. svetu.

§ 18. Ako je za pripravo ustne razprave disciplinarnega senata potrebna predpreiskava, določi se v to svrhu od predsednika pristojnega okraj. ozir. mestnega šol. sveta politični uradnik (pa ne pomožni) ali pa jo on sam izpelje.

Ta mora vse stranke protokolarično zaslišati in zapisnike tožencu ali njegovemu zastopniku v opravičenje predložiti.

Vsi zapisniki se morajo lastnoročno podpisati in po zaključku poslati c. kr. dež. šol. svetu.

2. Po dežel. šol. svetu.

§ 19. Dežel. šol. svetu poslani akti se izročijo visoki c. kr. dežel. vladi prideljenemu uradniku, da jih v določitev in razjasnitev istinitega dogodka natančno preišče in prouči.

Ta ni le opravičen, temveč tudi obvezan, v potrebi vse okolščine in dokaze službeno preiskati, če je potrebno svedoke pozvati in s tistimi dogodek protokolarično napisati.

Tožence ali njegov zastopnik je vsaki čas pred sklepom predpreiskave tako pred okraj. ozir. mestnim šol. svetom, kakor tudi pred dež. šol. svetom opravičen zahtevati, da se zaslišijo od njega navedeni svedoki.

Njemu ali njegovemu zastopniku pristojna v vsakem slučaju zadnja beseda v obrambo.

Tako zaključene akte pošlje uradnik, ki je vodil poizvedbe, s svojimi predlogi in z utemeljitvijo deželnemu šol. svetu, kateri na to odredi ustavljenje disciplinarnega postopanja ali pa vršitev disciplinarne razprave.

Sklep o ustavljenju ali o vršitvi disciplinarne obravnave je dostaviti tožencu z vzroki vred.

Odstop aktov pristojnemu sodišču.

§ 20. Ako bi se pri disciplinarni preiskavi izkazalo, da so obtožbe proti učitelju neresnične, je deželni šol. svet na toženčevo zahtevanje obvezan, storiti pri pristojnem sodišču kazensko ovadbo zaradi „razžaljenja na uradni časti“ ali „obrekovanja“ ali „napačnega poročanja oblastvom“ in temu odstopiti vse akte z utemeljenim sklepom ustavljenja vred.

Ustna obravnava.

§ 21. Dan za ustno obravnavo določi predsednik disciplinarnega senata.

Seje so navadno po štirikrat na leto; vendar je predsedniku dovoljeno, te po potrebi tudi večkrat sklicati.

Pred sklepom ustne obravnave ima tožence ali njegov zastopnik zadnjo besedo.

Nadaljne poizvedbe.

§ 22. Ako spozna disciplinarni senat za potrebno, da se zaslišijo priče, bodisi po političnem uradniku c. kr. vlade ali v sami ustni obravnavi, ali, ako se dovedejo še druga dokazila v pojasnenje stvari, odredi primerno in v potrebi določi nadaljevanje obravnave na kak drug dan.

Zastopanje toženega učitelja.

§ 23. Toženi(a) učitelj(ica) je upravičen, vzeti si za obravnavo, naj bo sam prisoten ali ne, zastopnika izmed učiteljstva ali odvetništva.

Predsednik disciplinarnega senata lahko zahteva osebno prisotnost toženca.

Razsodbe disciplinarnega senata.

§ 24. Pred začetkom obravnave morajo vsi prisledniki disciplinarnega senata seči predsedniku v roko in obljubiti, da hočejo soditi po svoji najboljši vesti in vednosti in da se bodo pri razsojanju ozirali le na to, kar se bo pokazalo pri obravnavi. Predsednik jih mora opozoriti, da niso vezani na pozitivna dokazovalna pravila, temveč naj sodijo le po svojem prostem prepričanju, izvirajočem iz vestnega pretehtanja vseh za in proti navedenih dokazil.

§ 25. Z razsodbo disciplinarnega senata mora obtoženi učitelj ali obdolženega kršenja dolžnosti biti oproščen, ali pa krivim spoznan. Zajedno mora biti v razsodbi izrečena disciplinarna kazen za krivim spoznanega učitelja in povrnitev stroškov.

V posebno uvaževanja vrednih slučajih smejo se obsojencu vsi ali jeden del stroškov disciplinarne preiskave v primeri s stanjem „zaklada za plačevanje stroškov disciplinarnega senata učiteljskega“ pregledati.

Razsodba se mora razglasiti takoj in po c. kr. dež. šol. svetu z razlogi vred najkasneje v 8 dneh dostaviti tožencu.

Zapisnik.

§ 26. O ustni obravnavi se piše zapisnik, v katerem morajo biti zapisana imena navzočih in važni podatki obravnave.

Zapisnik podpišejo predsednik, zapisnikar in ena priča.

Pravno sredstvo proti razsodbi.

§ 27. Proti razsodbi disciplinarnega senata more dežel. šol. svet s sklepom ali pa tudi dotični učitelj uložiti priziv na c. kr. naučno ministrstvo.

Prijava in izpeljava priziva.

§ 28. Priziv se mora prijaviti tekom 8 dnij po dostavljanju razsodbe. Vloži se direktno pri c. kr. dež. šol. svetu.

Odlok c. kr. naučnega ministrstva.

§ 29. Naučno ministrstvo potrdi razsodbo disciplinarnega senata ali jo pa zavrže. V zadnjem slučaju razveljavi razsodbo in vrne stvar dež. šol. svetu, ki skliče s smiselno vporabo obstoječih predpisov nov disciplinarni senat.

Obvestila disciplinarnih razsodb.

§ 30. Vsaka razsodba disciplinarnega senata, glaseča se na disciplinarno kazen, se objavi, ko je postala pravomočna, pristojnemu okraj. ozir. mest. šol. svetu in vpišejo se točke 3, 4 in 5 § 6 tega zakona v personalni izkaz. Če se razsodba glasi na denarno kazen, obvestiti je o tem tudi dotični davčni urad.

Izbris disciplinarnih kaznij.

§ 31. V personalnem izkazu vpisane disciplinarne kazni (§ 6 točka 3 in 4) morajo se po preteku treh brezmadežnih let na prošnjo dotičnega učitelja s sklepom disciplinarnega senata izbrisati.

Kazen, navedena pod točko 4. § 6 sme prenehati le v posebno uvaževanja vrednih slučajih.

Suspendovanje od službe.

§ 32. Suspendovanje od službe odredi, izjemši one slučaje, v katerih sodišče zahteva takojšnje odstavljenje, okrajni šolski svet s sejnim sklepom in sicer le tedaj, ako to neobhodno zahteva prospeh šole ali ugled učiteljskega stanu.

§ 33. Proti temu sklepu se more dotični učitelj tekom 8 dnij pritožiti pri dež. šol. svetu. Pritožba pa ne ustavi suspenzije.

Učinek suspendovanja.

§ 34. Za časa suspendovanja dobiva učitelj le $\frac{3}{4}$ svoje plače.

Ako se pa učitelj oprosti, mora se mu pridržani del njegove plače s 5% obrestmi povrniti. Ako je kaznovan od disciplinarnega senata s kaznijo, navedeno pod § 6 točko 1, 2, 3 ali 4, odtegnejo se od pridržane plače stroški za disciplinarno preiskavo. Ostanek se izplača brez obresti.

Ako se kaznuje s kaznijo 5 ali 6 § 6, pripade vsa pridržana plača „fonda za plačevanje stroškov učiteljskega disciplinarnega senata“ in se od te vsote odtegnejo stroški za disciplinarno preiskavo.

Kršenje disciplinarnega in zajedno občnega kazenskega zakona.

§ 35. Vsako kazensko sodišče je obvezano v slučaju, da se je izvršila proti učitelju radi kakega, po splošnem kazenskem zakonu prepovedanega dejanja preiskava, po pravomočnosti razsodbe akte poslati dežel. šol. svetu, kateri na tej podlagi sklene, ali se ima disciplinarno postopati ali ne.

§ 36. Če je kazensko sodišče učitelja obsodilo na kazen, vsled katere isti izgubi volilno pravico v obč. zastop, tedaj ga more deželni šol. svet brez daljne obravnave odpustiti iz službe.

Dež. šol. svet izdela odpustni dekret in ustavi plačo.

§ 37. Ako je učitelj po kazenskem sodišču kaznovan z drugo kaznijo ali pa oproščen, mora disciplinarni senat, če se mu potrebno zdi, po predpisih tega zakona izvesti disciplinarno preiskavo, v nasprotnem slučaju pa obvestiti dotičnega učitelja o svojem sklepu.

Neprekoračnost rokov.

§ 38. Roki, ki jih ta zakon dovoljuje obema stranikama, so neprekoračni. Zakasnele pritožbe se uradno zavračajo.

Način dostavljanja.

§ 39. Kar se ima po tem zakonu dostaviti, je veljavno in pričenja rok, ako se dotičnemu dostavi osebno z njegovim podpisom ali priporočeno ali če se v njegovi odsotnosti nabije na vrata njegovega stanovanja.

Zahtevanja odškodnine po službenem prestopku.

§ 40. Odškodnine po službenem prestopku učiteljevim se ne morejo zahtevati disciplinarnim potom.

II. Oddelek.

O premeščanju učitelja na drugo službo.

Zakonitost premeščanja.

§ 41. Stalnega učitelja se sme premestiti v drug kraj le službenim potom, a zaslišati se mora prej okrajni, oziroma mestni šol. svet ali dež. šol. svet — a temu mora pritrčiti disciplinarni senat.

Izvršujoč organ je tu dežel. šol. svet.

Izvršitev premeščanja.

§ 42. Disciplinarni senat mora sporočiti dotičnemu učitelju vzroke, na podlagi katerih se ga premešča v drug kraj in ga pozvati, da se izrazi o njih v teku 14 dnij. — Ako se ne izreče v tem času, ukrene disciplinarni senat potrebno.

Pravno sredstvo proti razsodbi.

§ 43. Proti ukrepu disciplinarnega senata ima pravico dežel. šol. svet ali pa kaznovani učitelj priziva na naučno ministrstvo v teku 30 dnij.

Način premeščanja.

§ 44. Premeščanje iz službenih ozirov izvršiti se ima le tedaj, ako premeščeni učitelj ni gmotno oškodovan. Hkrati mu je povrniti selilne stroške.

Opomba: Predloženi osnutek ni nikakor popolen v svojem obsegu, temveč naj tvori le nekako okostje popolnej-

šemu disciplinarnemu zakonu, katerega predloži „Zaveza“ — po vsestranskem pretresu pri letošnjem svojem zborovanju — deželni zborom Kranjske, Primorske in Goriške ter enketi, sklicani po inicijativi deželnega zbora štajerske kronovine za pretres disciplinarnega zakona, predloženega po poslancu gr. Stürkghu. — Osnutek naslanja se večinoma na disciplinarni zakon, ki ga je predložila avstrijska nemška učiteljska zveza državnemu zboru in odbor „Zaveze štajerskih učiteljskih društev“. — P. i. gg. delegatinje in delegatje se prosijo, da dobro preštudirajo ta osnutek — ker le tem potom bo mogoče ustvariti kaj popolnega. *Poročevalec.*

V znamenju „bobna“.

„Čudna so Gospodova pota“. Te svetopisemske besede so nam prišle na misel, ko smo pričeli premišljevat politično vrvenje kranjskega ozemlja.

Kjer se „boben“ oglašča, tam ni vse v redu, tako govori vsaj naš priprosti narod. In ljudski glas je božji glas.

Boben se je oglasil tudi v kranjski deželni zbornici dne 21. in 23. junija; bobnanje so povzročili klerikalci.

Klerikalna stranka je pričela tudi reševati vse socialne probleme, socialno življenje pod utisom „bobna“. Ustanovila je in še ustanovlja razna, kmeta gotovega pogina in liberalnih krempljev — rešujoča konsumna društva, pri kateri se pa pojavlja jaka simptonična bolezen in sicer prav strašno delujoča, katero pa ozdravi kaj radikalno zdravnik „boben“. Dan na dan čujemo in beremo: v vasi „X“ je prišlo konsumno društvo na „boben“; ergo kmet veseli se, „boben“ ti poje pesem o lepši (!?) bodočnosti.

In v najnovejšem času so prenesli isti klerikalci svojo tako priljubljeno muziko „boben“ v deželno zbornico, kjer se poleg kmetiškega vprašanja rešuje i — učiteljsko vprašanje. Ker že dolgo vemo, da zna naša ljuba klerikalna stranka kmetiška vprašanja, in sicer življenskega pomena reševati edino le na „bobenski način“, pričakovali smo, da prične na isti model reševati tudi učiteljsko vprašanje.

In nismo se varali! „Boben“ je storil svojo dolžnost in — učiteljsko najporečje vprašanje — je temeljito rešil — „boben“.

Od nekdanj smo trdili, da so vse one „bobneče“ besede o šolstvu in učiteljstvu, ki jih imajo naši klerikalni prijatelji tako radi na jeziku, le gola fraza. In nismo se zmotili niti za mišjo dlako. Seveda, kdor pozna naše klerikalne velmože, ne bo pričakoval od njih nikdar, da spolnijo to, kar obljubijo. In obetali so ti gospodje že mnogo — mnogokrat.

Zgodovina, ta učiteljica življenja, nas živo spominja, da je klerikalec vedno bil in bo — dvorezen meč — ki nikdar ne spolni tega, kar je obljubil.

Vrnimo se le za nekaj mesecev v preteklost. Takrat je zborovala „Slomškova zveza“ v „Kat. domu“. Ondi je bilo dosti besedij, dosti obljubovanja, a malo — recimo naravnost, nič — dejanja. Sedaj pa prebrskajmo nekoliko anale tega „znamenitega“ obč. zbora. V 2. št. „Slov. Učitelja“ dobimo črno na belem na str. 30 pod firmo „za zboljšanje učiteljskega gmotnega stanja se ni nihče zmenil“ — sledeči odstavek, ki govori cele folijante. — Odstavek se glasi: „Že na zabavnem večeru (!?) — (aha) — je rekel predsednik

Jaklič ob pozdravu navzočih deželnih poslancev: Pozdravljam v prvi vrsti Vas, gospodje poslanci. Vaša navzočnost sve-doči (!), da cenite delovanje krščanskomislečega (!?) učiteljstva, da hočete podpirati s svojega visokega mesta naše delovanje, da hočete (!?) uvaževati tudi naše gmotne težnje, ker veste, da le učiteljstvo, katero je prosto najhujših gmotnih skrbi, se more z vso vnemo, z vso ljubeznijo žrtvovati svojemu svetemu zvanju“. — Pri obnem zboru se je g. državni in deželni poslanec dr. Žitnik dalje časa bavil z vprašanjem zboljšanja gmotnega stanja učiteljstva in je mej drugim rekel: „Jaz sem bil (!) vedno tega mneja, da je treba učiteljem povišati plače in sem to javno, tudi vpričo kmetijskih svojih volilcev, povdarjal. (Kje pa?) Veliko bolj potrebno je, da se z denarjem, ki ga ima dežela na razpolago (aha! torej denar je tu!) — zboljšajo plače učiteljem, kakor da se v vsaki mali vasi ustanovi šola.“ — — — „Slov. Učitelj“ št. 12. pa piše na str. 191 na prvem mestu „Drobtin“ tole: „Za zboljšanje gmotnega stanja učiteljstva na Kranjskem bode (!) vložila*) „Slomškova Zveza“ po svojem predsedniku, poslancu Fr. Jakliču (!) prošnjo na deželni zbor. V prošnji bodo (!) izražene vse one zahteve, o katerih učiteljstvo (!) opravičeno želi, da se kmalu izvrše. Pred vsem bode (!) vloga na deželni zbor povdarjala glede plače enakopravnost učiteljev in učiteljic. Besedilo kmalu doslovno priobčimo.

Oglejmo si te ravnokar citirane fraze natančneje. Kaki gimpelni mora biti krščansko-misleče učiteljstvo, že dejstvo kaže, da je g. predsednik „Slomškove Zveze“ porabil za bavn večer — po domače bi se reklo — „imenitno jih je potegnil“ — da se je s potrpežljivimi poslušalkami in poslušalci pozabaval. Kako znajo ceniti gospodje poslanci „delovanje „krščansko-mislečega učiteljstva“, so pa dovolj jasno pokazali dne 21. in 23. junija. Ironija! — Vse delovanje „krščansko-mislečega učiteljstva“ je vredno take „mačje godbe“, kakršnjo so vprizorili gospodje poslanci dne 21. in 23. junija na svojem visokem mestu“. Sicer si ne moremo tolmačiti, kako mnenje imajo gospodje poslanci o „delovanju „krščansko-mislečega učiteljstva“. Ali si sploh domišljujejo, da tvori vso „Slomškovo Zvezo“ edina Jakličeva oseba, seveda potem ni treba uvaževati gmotnega stanja tega učiteljstva, kajti takim gospodom ni treba zboljševati njih „gmotnega stanja“ — ali imajo pa mnenje, da je vse delovanje vredno „mačje godbe“ — in tako vprašanje se reši z „bobnom“.

Kako mnenje pa ima dr. Žitnik o povišanji plač učiteljstvu, je pa jasno pokazal deželni zbor dne 21. in 23. junija. Prav kratko: „Z bobnom!“ In „boben“ je pričča, „da je treba učiteljem zboljšati plače,“ kaj ne, g. dr. Žitnik? Tako kaže izjava „parlamentarne komisije“ z dne 26. junija, kjer se trdi, da se je jednoglasno sklenilo, povišati učiteljstvu plače z „bobnom“.

In „krščansko misleče učiteljstvo“ sedaj ve, kaka je ona prošnja, katere ni vložil predsednik „Slomškove Zveze“, poslanec Jaklič na deželni zbor; imela je obliko „črepinje“ in besedilo je odmevalo v deželni zbornici dne 21. in 23. junija. Radovedni smo, kako bode „Slov. Učitelj“ objavil besedilo te prošnje. Svetujemo mu, da kupi toliko fonografov, kolikor ima naročnikov — da zamore vsakemu naročniku nazorno pokazati, kako temeljito so znali klerikalni frazerji rešiti vprašanje o prošnji, „v katerih so izražene vse one zahteve, o katerih učiteljstvo opravičeno želi, da se — kmalu — izvrše!“

*) Pa je ni vložila.

Rešila se je prošnja bliskoma. Potreboval je deželni zbor le dve seji in „krščansko-misleče učiteljstvo“ lahko s ponosom zre na svoje gospode poslance, kateri so mu dali kruha v obliki „bobna“. In sedaj je rešeno učiteljstvo in „prosto najhujših gmotnih skrbij“ za nedogleden čas.

Sedaj naj pa še kdo trdi, da je „kat. narodna“ stranka nasprotna učiteljstvu. Popolnoma neosnovano je pa hujskanje gotovih krogov, da je kat. narodna stranka v deželnem zboru nasprotovala učiteljstvu. To bi bila morala storiti, ko bi jo vodila samo strankarska, politična načela. A to se ni zgodilo, marveč je iz prepričanja (!?) „vsetrikrat“ glasovala za to, da se učiteljstvu zboljša gmotno stanje, v kolikor dopušča „dr. Šusteršič“. (Glej „Slovenec“ z dne 8. januarja 1902.)

Govoril in priča „bobna“.

Zaznamek

učnih knjig za usposobljenostno preizkušnjo za meščanske šole.

Ker c. kr. izpraševalne komisije za občne ljudske in meščanske šole drugih kronovin razglašajo zlasti po nemških učit. listih in koledarjih zaznamek učnih knjig, po katerih se učitelji pripravljajo za usposobljenostno preizkušnjo za meščanske šole, smo tudi mi naprosili ravnateljstvo c. kr. izpraševalne komisije za občne ljudske in meščanske šole v Ljubljani, da nam je izročilo tak zaznamek, ki ga tukaj priobčujemo v porabo tistim učiteljem, ki hočejo delati dotično preizkušnjo.

Obseg učne tvarine za vse tri skupine in iz vseh predmetov natanko predpisuje ministrski ukaz z dne 31. m. l. 1886, št. 6033 (min. ukazni list št. 52 iz l. 1886), ki je ponatisnjen tudi v knjigi Fr. Heinz, Handbuch der Gesetze und Verordnungen über das Volksschulwesen für Krain, str. 369—380, in v knjižici: Vorschriften über die Heranbildung von Lehrern für allgemeine Volksschulen und Bürgerschulen in Österreich, Wien, k. k. Schulbücher-Verlag, 50 h.

I. Skupina.

A) Pädagogik.

a) Psychologie: Dr. G. A. Lindner-Dr. Fr. Lukas, „Lehrbuch der empirischen Psychologie“ (insbesondere die Abschnitte, welche mit Erziehung und Unterricht im Zusammenhange stehen).

b) Logik: Dr. G. A. Lindner-Dr. Ant. v. Leclair, „Lehrbuch der allgemeinen Logik“ (besondere Berücksichtigung erfordert die Lehre vom Begriff und die Wissenschaftslehre).

c) Erziehung und Unterricht: Dr. G. A. Lindner-Dr. Theodor Tupetz, „Allgemeine Erziehungslehre“; Dr. G. A. Lindner oder Dr. Theodor Tupetz „Allgemeine Unterrichtslehre“. — Zur Ergänzung: Dr. Fröhlich, „Die wissenschaftliche Pädagogik Herbart-Ziller-Stoys“ und „Die Grundlegung in Dr. W. Rein's, „Theorie und Praxis des Volksschulunterrichtes“, „Das erste Schuljahr“.

d) Geschichte der Pädagogik: Dr. Jos. Lukas, „Geschichte der Erziehung und des Unterrichtes“.

e) Lektüre: Die pädagogischen Klassiker, herausgegeben unter Redaction v Dr. G. A. Lindner (darunter in

erster Linie Comenius Bd. I., Pestalozzi, Bd. III. und XVIII. Diesterweg, Bd. VII., Niemayer Bd. IV. und V., Salzmann, Bd. XVI. und XVII., Vives Bd. XIV.), ferner Fenelons, Lokes, Rousseau's und namentlich Herbart's und Zillers Werke paedag. Inhaltes.

B) Slovenski jezik.

1) Sket-Janežič, Slovenska slovnica za srednje šole, z znanstveno glasoslovno in debloslovno poglobitvijo.

2) Poetika po Sketovem Slovenskem berilu za V. in VI. gimn. razred; zgledi iz slov. literature.

3) Literarna zgodovina: Sketova Slovenska slovsstvena čitanka, popolnjena z branjem dr. Glaserjeve Zgodovine slovenskega slovstva; zlasti je poznati življenje in delovanje sv. Cirila in Metoda, dobo Trubarjevo, Vodnikovo, Prešernovo in glavne pesnike in pisatelje od l. 1848—1890. Druge slovanske literature je poznati ondi, kjer so imele zvezo s slovenskim slovstvom.

4) Kandidat mora iz svoje lektire poznati Vodnika, Prešerna, Jenka, Stritarja, Levstika in Gregorčiča; znana mu morajo biti dela Jurčičeva, Erjavčeva in nekatere povesti Kersnikove.

C) Deutsche Sprache.

a) Grammatik: Willomitzer, Deutsche Grammatik für Gymnasien.

b) Methodik: Saatzer, Methodik der Unterrichtssprache.

c) Metrik und Poetik: Holzabek, Deutsche Metrik und Poetik (Wien, Gräser).

d) Literaturgeschichte: Kummer-Stejskal: „Leitfaden für den Unterricht in der deutschen Literatur“ und „Einführung in die deutsche Literatur“; zur Ergänzung Dr. Franz Prosch: „Literaturgeschichte für Gymnasien“. Außerdem empfehlenswert für ältere Literaturgeschichte: Dr. Ferd. Khull: „Deutsche Literaturgeschichte vom Anfange bis zum Ende des 13. Jahrhunderts“.

e) Lektüre: Die letzten vier Bände des Kummer-Stejskalschen Lesebuches für Gymnasien. Die wichtigsten Werke Lessings, Goethes, Schillers, Grillparzers, Gustav Freytags, Scheffels. Empfehlenswert ist Prof. A. Mayers: Moderne deutsche Dichter für Schule und Haus. (Wien, A. Pichlers Witwe und Sohn).

D) Geographie und Geschichte.

I. Geographie.

Ein besonderes Gewicht wird auf eine genaue Kenntnis der geographischen Verhältnisse der innerösterreichischen Länder und auf die Übung im Zeichnen von Kartenskizzen gelegt.

Lehrbücher: Supan, Geographie für österreichische Mittelschulen.

Seibert, II. Theil: Österreich-Ungarn.

Seibert, III. Theil: Mathematische Geographie.

Seibert, Methodik des geogr. Unterrichtes.

Zur Lektüre wird empfohlen:

Umlauf, Geographie von Oesterreich-Ungarn.

Seydlitz, Geographie, Ausgabe C.

Za slovenski učni jezik vrhutega še:

V. Bežek, Zemljepis za II. in III. gimn. razred, Fran Orožen, Metodika zemljepisnega pouka.

II. Geschichte.

Lehrbücher: Gindely, Geschichte für Obergymnasien. Tupetz, Geschichte der österreichisch-ungarischen Monarchie. Rusch, Methodik des geschichtlichen Unterrichtes.

Die Geschichte von Verträge zu Verdun bis zur Gegenwart 1878 ist synchronistisch durchzunehmen.

Zur Lektüre wird empfohlen:

Weber, Allg. Geschichte, Ausgabe in 2 Bänden. Fr. M. Mayer: Geschichte von Österreich-Ungarn.

Za slovenski učni jezik vrhutega še:

Jos. Stare: Občna zgodovina.

II. Skupina.

A) Paedagogik (kakor za I. skupino).

B) Naturgeschichte.

Zoologie: „Leitfaden der Zoologie von Dr. V. Graber“ oder ein anderes in den Mittelschulen eingeführtes Lehrbuch vom gleichen Umfange. Der Inhalt der wichtigsten Werke und Schriften, die sich mit der heimatlichen Fauna beschäftigen.

Somatologie und Gesundheitslehre: Der für Lehrerbildungsanstalten vorgeschriebene Lehrstoff nach Hanausek, „Lehrbuch der Somatologie.“

Botanik: „Kurzes Lehrbuch der Botanik v. Prantl“ oder ein anderes Lehrbuch vom ähnlichen Umfange, z. B. Bubenček, „Lehrbuch der Botanik für Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalten“. Kenntnis und Übung im Bestimmen der wichtigsten Repräsentanten der Phanerogamen.

Die Literatur der heimatlichen Flora.

Mineralogie: „Leitfaden der Mineralogie und Geologie für die oberen Klassen der Mittelschulen von Bisching und Hochsteter“.

Genauere Kenntnis der geologischen Verhältnisse des Heimatlandes.

Mineralogische Literatur des Heimatlandes.

Za slovensko terminologijo vrhutega še: Erjavec, Mineralogija; A. Pavlin, Rastlinstvo; Pokorny-Erjavec, Živalstvo; Woldrich-Erjavec, Somatologija.

Methodik: Der Unterricht der Naturgeschichte an der Volks- und Bürgerschule. Von Dr. Emanuel Witlaczil, Wien, bei Alfred Hölder.

C) Physik.

Die Naturlehre für Lehrer- und Lehrerinnenbildungsanstalten von Dr. A. Kaner I., II., III. Theil“ ist nach einem Lehrbuche für die oberen Klassen der Mittelschule etwa Lehrbuch der Physik von Dr. Ignaz Wallentin (Ausgabe für Gymnasien) zu ergänzen, wie folgt:

1. Gesetze der gleichförmig beschleunigten Bewegung.
2. Arbeit, Effekt einer Kraft; Energie (kinetische und potentielle).

3. Zusammensetzung zweier Kräfte, welche an zwei untereinander fest verbundenen Punkten eines starren Systems wirken und deren Richtungen in einer Ebene liegen — Resultierende paralleler gleich und entgegengesetzt gerichteter Kräfte.

4. Schwerpunkt.

5. Stabiles, labiles und indifferentes Gleichgewicht; Standfestigkeit.

6. Bedingungen für die Brauchbarkeit der gewöhnlichen Wage.

7. Zentralbewegung (Zentripetalbeschleunigung-Zentrifugalkraft) — Planetenbewegung — Keplers Gesetze der Planetenbewegung — Ableitung (Prüfung) des Newtonschen Gravitationsgesetzes aus der Bewegung des Mondes.

8. Princip zur Bestimmung der Beschleunigung vermittels des Pendels.

9. Aerometer, Volumeter, Densimeter, Procent-Aerometer.

10. Diffusion (Endosmose).

11. Gesetze v. Mariotte und Gay-Lussac und Zusammenhang zwischen denselben.

12. Gefäßbarometer — Aneroidbarometer — Näheres über den Luftdruck (periodisch reguläre und irreguläre Variationen). — Gesetze über die Abnahme des Luftdruckes mit der Erhebung über der Meeresfläche. Princip der barometrischen Höhenmessung.

13. Gesetz vom Buys-Ballot; Doves Winddrehungsgesetz.

14. Manometer (Heberbarometer-Kompressionsbarometer).

15. Kondensation von Dämpfen und Gasen (kritische Temperatur, absoluter Nullpunkt).

16. Messung des Feuchtigkeitsgehaltes der Luft.

17. Bestimmung der speciellen Wärme fester, flüssiger und gasförmiger Körper.

18. Bestimmung der Schmelz- und Verdampfungswärme.

19. Das mechanische Aequivalent.

20. Wirkungsgesetz der elektrischen Kräfte.

21. Bestimmung der Fortpflanzungsgeschwindigkeit der Reibungselektrizität in einem Kupferdrahte.

22. Die Akkumulatoren.

23. Das Ohm'sche Gesetz.

24. Die elektrischen Masseinheiten.

25. Apparate zum Messen von Stromstärken.

26. Der Ruhmkorff'sche Funkeninduktor.

27. Magnetelektrische Maschinen.

28. Transversal und longitudinal schwingende Bewegung.

29. Interferenz der Wellen.

30. Klang; Schwebungen und Stösse; Dissonanz und Consonanz; Dopplers Princip.

31. Princip für die Bestimmung der Fortpflanzungsgeschwindigkeit des Lichtes von irdischen Lichtquellen nach Fitzau.

32. Der Spiegelsextant.

33. Ableitung und Discussion der Formeln für die Reflexion des Lichtes an sphaerischen Spiegeln und für die Brechung des Lichtes in sphärischen Linsen.

34. Achromatische Prismen und Linsensysteme.

35. Bestimmung der Vergrößerung einer Lupe, eines Mikroskopes, der Fernröhre.

36. Interferenz des Lichtes.

37. Polarisation des Lichtes (durch Reflexion, Nörremberg's Polarisationsapparat — durch Brechung, Plattensatz, Kalkspat, Nikol's Prisma).

38. Doppelbrechung.

39. Die Gestirne und ihre tägliche Bewegung.

40. Bestimmung der Mittagslinie und der Polhöhe eines Ortes.

41. Die jährliche Bewegung der Sonne.

42. Das Wichtigste über die Bewegung der Erde, des Mondes und der Planeten.

43. Bestimmung der Dimensionen der Erde.
  44. Bestimmung der geographischen Länge und Breite.
  45. Bestimmung der Dichte der Erde.
  46. Erklärung der Ebbe und Flut.
- Za slovenski učni jezik vrhutega še:
A. Senekovič, „Osnovni nauki iz fizike“.

D) Mathematik und Geometrie.

a) Lehrstoff. Arithmetik und Algebra.

Die vier Grundrechenoperationen. — Verhältnisse, Proportionen. — Gleichungen des I. Grades. — Potenzieren, Radizieren. — Logarithmieren. — Gleichungen des II. Grades. — Zinseszins und Rentenrechnung (von den Progressionen, was zum Verständnisse der Rentenrechnung erforderlich ist). Geometrie. Planimetrie. — Stereometrie — Ebene Trigonometrie. — Genaue Kenntnis der für die Bürgerschulen approb. Lehrtexte und des vorgeschriebenen Lehrstoffes nebst methodischer Behandlung desselben.

b) Lehrbücher: Lehrbuch der Arithmetik für die oberen Klassen der Gymnasien und Realschulen von Dr. Franz Wallentin. — Lehrbuch der Geometrie für Obergymnasien von Dr. Jos. Hočevár, oder die Lehrbücher der Arithmetik und Algebra und Geometrie für die oberen Klassen der Gymnasien von Dr. Franz Ritter von Močnik.

Im letzten Falle genügen die dem Lehrtexte hinzugefügten Aufgabesammlungen.

c) Für die specielle Methodik: Der Unterricht in der Volksschule von Dr. Fr. Ritter v. Močnik. — Methodik des Unterrichtes in der Geometrie von Konrad Kraus.

III. Skupina.

A) Pedagogika (kakor za I. skupino).

B) Matematika (kakor za II. skupino).

C) Freihandzeichnen.

Siehe Art. III. Lehrbefähigungsprüfung für Bürgerschulen Heinz S. 369, beziehungsweise S. 347.

Innerhalb dieser Forderungen ist erwünscht einige Fertigkeit im Stilisieren von Pflanzenformen und deren Anwendung im Ornamente. Nothwendig ist weiters: Gewandheit im Skizzieren der Natur.

Empfehlenswerte Werke.

a) Zum Studium: 1. Eine von den Zeichenschulen von Hein oder Eichler oder Blachfellner-Böhm-Eichinger und Wachter oder das geometrische Ornament von Anděl.

2. Das polychrome Flachornament von Anděl. (Verlag Waldheim, Wien).

3. Anleitung zum freien Zeichnen nach Modellen von Anděl. Verlag Waldheim, Wien.

4. Grundzüge der Farbenlehre von Anděl, Verlag Hölder, Wien, oder Farbenlehre von Eichler. Verlag Klinkhardt, Wien.

5. Kunststilunterscheidung von Schmid, Verlag von Herman Lukaschik, München.

6. Grundzüge der ornamentalen Formen- und Stillehre von A. Hanser, Verlag Hölder, Wien.

b) Zur Lektüre: 1. J. Liberty Tadd „Neue Wege zur künstlerischen Erziehung“. Verlag Voigtländer, Leipzig.

2. Prangs kurzer Lehrgang im Formenstudium und Zeichnen, übersetzt von Herman Lukas. Verlag Künstner, Leipa.

3. Ad. Boldt, Lehrbuch des Zeichenunterrichtes für Präparanten, Seminaristen und Lehrer. Verlag Hinstorff'sche Hofbuchhandlung, Wismar.

D) Schönschreiben.

a) Zum Studium und Darnachhaltung: 1. „Methodik des Schreibunterrichtes“ von Jos. Ambros, Verlag Pichlers Witwe & Sohn.

2. Außer den in diesem Werke erwähnten Schriften wird noch die Nadelschrift verlangt.

In diesem Zwecke werden n. a. empfohlen: „Emanuel Bayrs's Schriftvorlagen“, Verlag Pichlers Witwe & Sohn, Wien.

b) Zur Lektüre: Der Schreibunterricht nach den Forderungen der Gegenwart von Erdmann Sack, Verlag Dürsche Buchhandlung, Leipzig.

Dodatek.

I.

Zaznamek učne tvarine in učnih knjig za specialno izkušnjo iz francoskega jezika za meščanske šole.

Französische Sprache für Bürgerschulen.

I. Prüfungsstoff:

Die Prüfung hat zu ergeben, dass der Examinand die betreffende Sprache, sowie jene Sprache, deren er sich bei dem Unterrichte bedient, nicht nur korrekt spricht und schreibt, sondern, dass er auch ein eingehendes grammatisches Verständnis und die Fähigkeit besitzt, anderen den Unterricht zu erteilen.

Nebstbei ist einige Bekanntschaft mit der neueren Literatur der betreffenden Sprache zu fordern. (M. E. vom 1. Mai 1871, Z. 593, M. V. Bl.-Nr. 27 ex 1871).

II. Lehrbücher:

1. Schulwerke von Bechtel; Phonetik von Victor oder Grammatik von Dr. Boerner.

2. Für Literaturgeschichte genügt Bougeants Précis;

3. Literaturgeschichte von G. Lanson ist zu lesen und besonders die moderne Literatur zu berücksichtigen.

4. Neuere Schulliteratur und Bekanntschaft mit den neuen Lehrmethoden für Sprachunterricht.

II.

Zaznamek učne tvarine in učnih knjig pri izkušnji za učiteljice ženskih ročnih del.

1. Obseg učne tvarine natanko predpisujejo §§ 84—88 ministrskega ukaza z dne 31. malega srpana 1886, št. 6031 (min. ukazni list št. 50 iz l. 1886). Ta ministerski ukaz je tudi ponatisnjen v knjižici: „Vorschriften über die Heranbildung und Prüfung der Lehrer für allgemeine Volksschulen und Bürgerschulen, Wien, k. k. Schulbücher-Verlag, 50 h.

Za slovenski učni jezik vrhutega še: Pavla pl. Renzenberg, Ženska ročna dela: I. Kvačkanje, II. Pletenje.

2. Aus der Erziehungslehre: Schulerziehung (Tupetz, Allgemeine Erziehungslehre §§ 38—49), für Bürgerschulen kommt noch hinzu: Der Grundsatz der Anschaulichkeit (Lindner, Unterrichtslehre, § 48), Begriff der Analyse und Synthese (Lindner, § 35), Lehrform (Lindner, § 40).

III.

Zaznamek učne tvarine in učnih knjig pri izkušnji za otroške vrtnarice.

1. Obseg učne tvarine predpisujejo §§ 93—100 ministrskega ukaza z dne 31. malega srpana 1886, št. 6031 (ministrski ukazni list št. 50 iz l. 1886). Ta ministrski ukaz je tudi ponatisnjen v knjižici: „Vorschriften über die Heranbildung der Lehrer für allgemeine Volksschulen und Bürgerschulen, Wien, k. k. Schulbücher-Verlag, 50 h.

2. Učne knjige: Vel. katekizem, — Fischer, der Kindergarten. — Köhler un Seidel, Buch der Erzählungen. — Kummer, Branky, Hofbauer, Lesebuch für österr. allg. Volksschulen, V. Theil. — Weinwurm, Allgemeine Musiklehre. — Weinwurm, Elementar-Gesangsbuch. — Nedved, Slavček, I. in II. zv. — Lindner-Tupetz, Erziehungslehre, zlasti §§ 1—5, 8—10 in 27—37. — Pomožna knjižica: Funtek-Hey, Petdeset basni za otroke. — A. Funtek, Zabavišče slovenskim otrokom. — Ivan Mercina, Igre in pesmi za otroška zabavišča in ljudske šole.

C. kr. umetno-obrtna strokovna šola v Ljubljani

dobi s pričetkom šolskega leta 1902/1903. novo organizacijo, ki postavlja zavod na širše stališče, kakor ga je imel do sedaj. Vpelje se namreč nov pripravljalni tečaj z dvema letnikoma, v katerega se bodo sprejemali še v ljudskošolski obveznosti stoječi dečki in ki bode imel nalogo, pripravljati sploh za katerikoli obrt. Ta tečaj bode nadomeščal spodnje razrede srednje šole, a vse predmete bode gojil le z ozirom na potrebe prihodnjega obrtnika, ne oziraje se na nepotrebna teoretična izvajanja. Namenjen je torej onim dečkom, ki so sedaj vstopali v srednjo šolo samo zategadelj, da si za prihodnji obrtni stan pridobe več znanja i podlage, niso pa nameravali študirati dalje. Ker pa učni načrt srednje šole ni prikrojen za obrtnika, se morajo taki učenci baviti z mnogimi predmeti, ki niso v nobeni zvezi z njihovim prihodnjim stanom. Tako izgube dokaj časa in prilike, pravilno izkoristiti šolska leta v svoje svrhe. — Temu nedostatku naj odpomore novi pripravljalni tečaj. V njem se bode poleg verouka, slovenskega in nemškega jezika, poučevalo še v nastopnih predmetih: Zemljepis, prirodoslovje, fizika, obrtno računstvo, prostoročno risanje (8 ur na teden), risanje po modelih in po naturi (6 ur na teden), geometrija in geometrijsko risanje (6, oziroma 4 ure na teden), kaligrafija in risanje pismen, modeliranje. Z ozirom na prihodnjega obrtnika se bode gojil tudi rokotvorni pouk in sicer v I letniku po 10, v II. letniku po 14 ur na teden.

Učence, ki je dovršil pripravljalni tečaj, lahko vstopi v I. letnik jednega ali drugega strokovnega oddelka na umetno-obrtni strokovni šoli, da postane podobar, mizar, i. t. d., ali pa gre h kakemu drugemu obrtu in si poišče primerne mojstra.

Zavod bode imel torej s pričetkom prihodnjega šolskega leta nastopne oddelke:

I. Dnevno šolo za obdelovanje lesa z dvorazrednim pripravljalnim tečajem in s peterimi strokovnimi oddelki (za stavbno in pohištveno mizarstvo, za lesno strugarstvo, za lesno rezbarstvo, za kiparstvo in pletarstvo).

II. Dnevno šolo za umetno vezenje in čipkarstvo s tremi strokovnimi oddelki (za umetno vezenje, za šivanje čipek in za pletenje čipek).

III. Javno risarsko šolo za mojstre in pomočnike.

IV. Javno risarsko šolo za deklice.

Vsprejemni pogoji so naslednji:

A.) Na dnevni šoli za obdelovanje lesa:

Za vsprejem v I. razred pripravljalnega tečaja se zahteva:

1.) dokaz, da ima prosilec ono znanje, ki tvori učni smoter šestega letnega tečaja obče ljudske šole;

2.) dokaz, da je prosilec dosegel dvanajsto leto svoje starosti ali da je bode dosegel v teku solarnega leta, v katerem je bil vsprejet.

Z vstop v II. razred pripravljalnega tečaja se poleg dokaza, da je prosilec dosegel 13. leto svoje starosti ali da je bode dosegel še v teku solarnega leta, v katerem je bil vsprejet, zahteva tudi dokaz onega znanja, ki je pogoj za uspešno obiskovanje dotičnega pouka, oziroma onega znanja, ki tvori učni smoter I. razreda pripravljalnega tečaja.

Za vsprejem v I. razred strokovnih oddelkov za stavbno in pohištveno mizarstvo, za lesno strugarstvo, za lesno rezbarstvo in za kiparstvo je potrebno, da je prosilec 1.) dosegel 14. leto svoje starosti ali da je bode dosegel še v teku dotičnega leta, v katerem je bil vsprejet, in 2.) da je pripravljalni tečaj lastnega ali drugega enako organiziranega zavoda, ali dva razreda obče rokodelske šole, ali III. razred meščanske šole, ali tri razrede srednje šole absolvirati z najmanj zadostnim uspehom. (Pri učencih, ki prestopijo iz gimnazije, se redi iz latinskega, oziroma grškega jezika ne jemljejo v poštev.)

Za vsprejem v strokovni oddelek za pletarstvo se zahteva:

1.) dokaz, da je prosilec dosegel 14. leto svoje starosti ali da je bode dosegel še v teku dotičnega leta, v katerem je bil vsprejet;

2.) dokaz, da je prosilec zadostil državnemu ljudskošolskemu zakonu glede obiska ljudske šole.

Za vstop v kak višji razred mora prosilec eventualno s sprejemnim izpitom dokazati, da ima ono znanje in one spretnosti, ki odgovarjajo vsaj učnemu smotru prejšnjega razreda, oziroma razredov.

B.) Na dnevni šoli za umetno vezenje in čipkarstvo.

Za vsprejem v I. razred kakega strokovnega oddelka je potrebno, da je prosilka 1.) dovršila 14. leto svoje dobe ali da je bode dosegla še v teku dotičnega leta, v katerem je bila vsprejeta, in 2.) da ima ono znanje, ki tvori učni smoter 6. letnika obče ljudske šole.

Izjemoma more ravnatelj vsprejeti tudi deklice, ki so prezgodnjega telesnega razvoja in so spolnile 12. leto, če so zadostile sub. 2 navedenim pogojem.

Za izredne učence in učenke, ki se hočejo le v nekaterih predmetih izobraziti in le nekatere praznine svojega znanja popolniti, ni nikakih posebnih predpisov glede vsprejema. Zahteva se le ono znanje, ki omogoči obiskovalcu z uspehom slediti dotičnemu pouku.

Glede pletarskega oddelka omenjamo, da traje pouk v njem samo za take učence tri leta, ki hočejo pozneje pletarstvo gojiti kot samostojni obrt in ki zato potrebujejo dokaza usposobljenosti. Učenci, ki se nameravajo s pletarstvom pečati le kot z domačim obrtom, dosežejo svoj namen že v 1—2 letih.

V javni risarski šoli za moške se poučuje vsako nedeljo od 9.—12. ure in sicer od 1. oktobra do 31. maja. Tu imajo osobito stavbni delavci in podjetniki priliko, seznaniti se z zahtevami svoje stroke in se vaditi v risanju.

V javni risarski šoli za dame je pouk vsako sredo in soboto popoldne. Risanje se tu vrši večinoma po naravi, a kultivirajo se tudi vse druge stroke, kar se ravna po željah in po usposobljenosti posamezne obiskovalke.

Z ozirom na pomen obrtnega šolstva za naše ljudstvo in na dejstvo, da je obrten pouk osnovan na ljudskošolski podlagi, je vsekako potrebno, da pozna učiteljstvo osnovo največjega domačega obrtnega zavoda; le potem more v mnogih slučajih dati primerne svete in marsikak talent napotiti na pravo pot. Š.

Dopisi.

Kranjsko.

Iz ljubljanske okolice. Zapisnik redne letne učiteljske konference za okraj Ljubljanska okolica, ki se je vršila dne 24. julija 1902 ob 9. uri zjutraj v telovadnici I. mestne deške ljudske šole v Ljubljani po priloženem dnevnem redu.

Ad 1.) Ob 9. uri se je zbralo učiteljstvo v telovadnici I. mestne ljudske šole v Ljubljani. G. predsednik c. kr. okr. šol. nadzornik prof. V. Zupančič otvori skupščino s pozdravom učiteljstva in imenuje svojim namestnikom gosp. Fr. Paplerja iz Borovnice. Vsled predloga g. Lavtižarja sta bila per. acclamationem voljena zapisnikarjema: učiteljica gdč. J. Zemljan in nadučitelj g. J. Trošt iz Tomišlja, ki sta takoj prevzela svoj posel. Zaradi poznejše volitve treh delegatov v dež. učit. konferenco prečita predsednik vse one ude konference, ki imajo pravico voliti in voljeni biti, ter slednjič še one, ki imajo samo posvetovalen glas. Vseh volilcev je bilo 51. (Gdč. A. Pour na dopustu.) Od gg. katehetov se ni nikdo udeležil skupščine.

Ad 2.) Predsednik prečita potem najprej še odloke šol. oblastev, ki so se že ali se šele dostavijo šol. vodstvom, zlasti odlok zaradi ponavljalnice dno 18. aprila 1902, št. 489. Učni načrti so že izdelani in jih šol. vodstva dobe kmalu, ako ne bodo še poslani na c. kr. naučno ministerstvo. Ravno tako omeni tudi zaradi sklepa lanske konference zlasti hospitiranje, ki se pri nas ali sploh ne more ali bi se vršilo le s težavo ob konferenci, ker nima okraj v Ljubljani nobene šole. Pregled splošnih učnih načrtov najpopreje prevzamejo gg. delegatje za dež. učit. konferenco. Vsakoletni skupni elaborat t. j. njega tema, se razglasi v prihodnje prej kot letos. Ne malo začudenja je vzbudil odlok, da se naj začne z bodočim šolskim letom spisavati dnevnik po načrtu, ki kaže razdeljeno učno tvarino na $\frac{1}{2}$ in $\frac{1}{4}$ leta, mesece, tedne, dneve in ure. Omenivši ferijalni tečaj za letos v Ljubnem na Štajerskem je rekel predsednik, da ne ve, če ima ta tečaj potrebno ministrsko dovoljenje, kakor ga mora imeti vsaki tečaj, namenjen v daljno izobrazbo učiteljev. Odlok 4. julija 1902. št. 2101,

določa razdelitev otrok na razrede in oddelke. Prememba zaradi diet ozir. potnine je marsikaj predrugačila, ker bodo poslej dobivali učitelji ob železnici samo povrnitev troškov za II. voz. razred, a ostali à 40 h per km. Odlok 9. julija 1902. št. 2777 priporoča sodelovanje za skupni avstrijski muzej učil na Dunaju. Na Kranjskem imamo itak lastni šol. muzej. Odlok 7. julija 1902 priporoča pl. Renzenberg knjigo: Pletenje. Mestni šolski svet je sklenil pobirati à 8 K šolnine od vsakega otroka iz sosednih občin, ki obiskujejo mestne šole, pa ne bivajo na ljubljanskem ozemlju. Ta prispevek bodo morale plačevati do 1. januarja vsakega leta za dotične otroke domovne občine.

Do 31. julija naj se predloži statistični izkaz in letno poročilo o ženskih ročnih delih, o kmetijstvu, o nadnormalnih učnih urah. Ako gre kak šol. voditelj več kot tri dni kam na počitnice, naj to naznani c. kr. okr. šol. svetu. Premenjeni urniki naj se pošljejo pravočasno v potrdilo in eventualne zapreke pouka naj se naznanijo. Mesečni pregled šol. zamud naj se pošilja vsaj do 4. vsakega meseca. Kuponi knjig — tudi katekizmov — naj se razbrani pošljejo vsako leto do Božiča. Tiskcvin naj se ne naroča preveč, ker se v kratkem zopet premene od kraja.

Razrednica naj bo urejena tako, da se začnja z najnižjim oddelkom dečkov in deklic, med posameznimi oddelki naj bo za pozneje morda ustopivše učence nekaj praznega prostora in na vrhu naj bo vedno zaznamovan razred in skupina. Šol. zamude naj se zaznamujejo vsaki dan posebe. V tedniku naj se ne omenja preveč na kratko obravnavane tvarine in tednik naj se ne spisuje naprej. Šolska naznanila naj se dajejo točno ob koncu vsakega četrtertletja in naj se vjemajo s katalogom. Kot pomožni knjigi priporoča novi dnevnik in ročni zapisnik. Zlasti naj bi učitelji-voditelji novinci se zatekali k starejšim kolegom po svet, kako spisovati vlož. zapisnik ali pa matico. Tudi bi smeli kar naravnost vprašati c. kr. okr. šol. nadzornika. (Matico bi moral spisovati pravzaprav kraj. šol. svet. V matico naj se spisuje po letnikih. Vsaka večrazrednica imej knjigo rednih mesečnih konferenc. Kronika naj se piše tako, da bo pozneje vir zgodovinarjem. Vsi uradni spisi naj bodo vezani ali vsaj zaviti.

Šolsko obiskovanje je bilo slabo in zboljšalo se ni veliko. Šolski voditelj in posamezni učitelj naj vsako zamudo kara energično in sproti dan za dnem.

K pripravi za pouk spada tudi to, da se pred poukom prinese v šolsko sobo potrebne stvari. O tvarini sami se morajo novinci posebej pripravljati pismeno, a izkušenim šolnikom bo zadostovala krajša priprava. Brez priprave ni pa sploh nič. Tudi šolske naloge naj se vedno popravljajo.

V nadaljno izobrazbo učiteljstva priporoča zlasti učiteljska društva, Slov. šolsko matico, hospitacije, okrajno knjižnico, strokovne liste. Tako bo ljudstvo vedno bolj spoznavalo blagodejni vpliv izobrazbe, in to bo tudi gotov pomoček proti vednemu izseljevanju, posebno je potrebna omika kmetovalcu in obrtniku.

Večina šol in večina učiteljstva je popolnoma kos ti svoji nalogi. Slednjič izreče predsednik občno pohvalo učiteljstvu, ki navzlic neugodnim razmeram dosega lepe uspehe. Naj učiteljstvo še točno vršec najnovejše naredbe podpira šolsko oblast, pa bodo uspehi še krasnejši.

Poročilo je bilo sprejeto z občnim zadovoljstvom.

Ad 3. Za obravnavo tvarine „Tabori na Kranjskem“ sta bila določena referata g. Fr. Lavtižarja in gdč. E. Pleško. Takoj po prečitnem Lavtižarjem referatu bi se bila začela

živahna debata, ko bi jo ne bil predsednik preprečil s tem, da je pozval gđ. E. Pleško, naj še ona prebere elaborat, Gospica je vrlo dovršila svojo zadačo. Potem se je zlasti sukala debata o tem, ali naj se obravnava dotični sestavek iz tretjega berila ali o taborih samostojno. Predsednik je potem pojasnil, da bi se moralo sploh vršiti vse na podlagi berila. V debato so posegli: Petrič, Lavtižar, Lenarčič, Gregorin in Likozar večinoma zaradi formalnih stopinj, o katerih je bila večina mnenja, da so pač potrebne in koristne, da se pa vendar ne da s pravili določiti, kje je meja, do kje in ne naprej.

Ad 4. O izboru učnih knjig je poročal g. J. Žirovnik o začetnici iz c. kr. zaloge (od lani) in rekel, da so sicer lepe podobe v nji, jezik pa vendar ni po našem okusu. Zato priporoča, da ostanemo pri sedanjemu „Abecedniku“. Prof. Črnivec računici I. in II. del, I. do 20 (brez delitve in meritve) II. do 100 (z vsem) prevzame, da jih prouči, Petrič, a Čitanko II. del Ivo Trošt.

Ad 5. O posvetovanju zaradi preosnove splošnih učnih črtežev misli predsednik, da bi bilo najpametneje počakati, da te črteže določi dež. učit. konferenca, a podrobne učne načrte izvrše pozneje okrajne skupščine.

Ad 6. Načelnik knjižničnega odbora g. A. Javoršek poroča potem o proračunu in računu okr. knjižnice. Nakupijo naj se: Handbuch der Obstcultur v. Goschee (večjo izdajo), Eine vollkommene Frau, potem vse tiste knjige, ki jih je svoječasnno nasvetoval „Učit. Tovariš“ zaradi pouka po formalnih stopinjah. Sprejeto. Predsednik povdarja, naj se vpridobnje te nasvete pošlje pismeno naprej knjižničnemu odboru.

Ad 7. Volitev knjižničnega odbora se je zvršila tako, da je ostalo vse pri starem, le namesto gđ. Wruss se je izvolila gđ. J. Malovrh. Torej: Javoršek, Žibert, Lavtižar, Malovrh.

Ad 8. Stalni odbor ostane prejšnji: Papler, Javoršek, Žirovnik, Gregorin.

Ad 9. Nadzornik potem prečita pravila zaradi volitve delegatov, njih pravice in dolžnosti. Ker predlog zaradi 10 minut odmora (Petrič) ni obveljal, so se glasovi zelo cepili. 16 tovarišev je dobilo razcepljene glasove. Prvič sta bila voljena: Gregorin (41) in Fr. Ks. Trošt (33). Pri ožji volitvi Petrovec-Lavtižar pa še T. Petrovec (26).

Ad 10. G. S. Punčah je stavil dva samostojna predloga in sicer:

1.) Zaznamke šolskih zamud naj c. kr. okrajni šolski svet vrača vselej potom šolskega vodstva krajnemu šolskemu svetu.

2.) Zamude naj se obravnavajo zborna.

Predlagatelj je prečital utemeljevanje teh dveh predlogov, konferenca ju je sprejela in g. nadzornik je obljubil, da jih sam predloži c. kr. okr. šol. svetu.

Predsednik na to sklence konferenco z nado, da bi današnja posvetovanja obrodila kar največ sadu in pozove navzoče, da zakličejo najvišjemu zaščitniku šolstva in šolskih zakonov, Njega Veličanstvu presvitlemu cesarju trikratni „Slava“! Po odpeti cesarski himni se je zaključila konferenca in predsednikov namestnik g. Fr. Papler je zahvalil g. nadzornika za nepristransko vodstvo konference ter izrazil željo, da bi vodil g. profesor še mnogo let učiteljstvo ljubljanske okolice po dosedanji poti.

Živahno pritrjevanje in glasna pohvala sta pričala, da je g. Papler govoril vsem od srca.

Iz kranjskega okraja. (Okrajna učiteljska konferenca za kranjski šolski okraj v Cerkljah dne 16. julija 1902.) Dne 16. julija vršila se je okraj. učit. konferenca za kranjski šolski okraj Kranj v prelepih Cerkljah.

Predsednik, ravnatelj A. Žumer, otvori kot okrajni šol. nadzornik točno ob 10. uri konferenco. Z ozirom na čakajoče otroke določi, da se takoj vrši 3. točka sporeda, namreč metodična obravnava sestavka „Pes“ po formalnih stopinjah. Gosp. poročevalec R. Završnik iz Preddvora je z otroci najprvo praktično razvijal temo in po odhodu otrok je podal še nekaj teoretičnih podatkov. Učiteljstvo je z zanimanjem sledilo predavanju, koncem katerega je poročevalcu g. nadzornik izrekel zahvalo za trud, ki ga je imel s poročilom.

Po volitvi 2 zapisnikarjev, za katera sta bila izvoljena gđ. P. Krušič in g. J. Lapajne, oba iz Cerkljan, poročal je g. nadzornik spremembe pri učit. osebju ter nam potem prebral važnejše razpise in odloke šolskih oblastev. Iz nadaljnjega poročila povzamemo, da je v okraju 54 šol in sicer 35 enorazrednic, 11 dvorazrednic, 2 trirazrednici, 4 štirirazrednice in 1 petrazrednica, h katerim je prišteti še 3 šole za silo. Pouk oskrbuje 82 učnih oseb. Če se malo ozremo na minule čase, kaže se nam, da se je število učnih moči tekom 20 let podvojilo, kar kaže prav velikanski napredek šolstva. Po običajnih pripomnjah glede na pouk in vzgojo, pripomni g. nadzornik, da je učiteljstvo skrbelo za vestno izpolnjevanje svojih dolžnosti, da je storilo, kolikor mu je bilo mogoče. Opominjal je učiteljstvo na složno delovanje, da naj se učiteljstvo pokorava, v kolikor je dolžno, voditeljem, a voditelji naj pa blagohotno postopajo napram svojim kolegom. Poročilo gosp. nadzornika je bilo kaj temeljito, zato mu je učiteljstvo sledilo z največjim zanimanjem. Upamo, da bode obrodilo obilo žlahtnega sadu.

Temu poročilu je sledilo ono g. Fr. Luznarja s Primskovega o šolskih zvezkih. Na podlagi podatkov šolskih vodstev in nekaterih „Schulleitung“ je opisal g. poročevalec hibe in vrline zvezkov, ki so v rabi na naših šolah in izrazil želje, kakršne goji učiteljstvo z ozirom na kakovost šolskih zvezkov.

Pri točki izbor šol. knjig za leto 1902/3 se določi, da se upelje za pouk v nemščini Schreiner-Bezjakova I. vadnica in 1. stopnja računice F. Črnivčeve. Pri točki: „poročilo knjižničnega odbora“ poroča predsednik Pezdnič, da se je bralo v šol. letu 1900/1 nekaj nad 500 in v šol. letu 1901/2 nekaj nad 100 knjig.

V knjižnični odbor so bili izvoljeni vsi bivši člani gg.: Gärtner, Luznar, Pezdnič in gđ. Rooss, na novo pa še gđ. Praprotnik iz Kranja. V stalnem odboru so ostali: gg. Gärtner, Kragl, Luznar, Miklavčič.

Za deželno učiteljsko konferenco, ki bode prihodnje leto, so bili izvoljeni gg.: Miklavčič, Luznar in Gärtner. Reči smemo, da je izid volitve bil presenetljiv, ako pomislimo, kako se je dosedaj volilo v našem okraju celih 25 let, ko je bilo pri vsaki važnejši volitvi potreba še ožje volitve, da niso bili ne enkrat izvoljeni kandidatje, katere je želelo narodno-napredno učiteljstvo poslati v razne zastope. Iskreno nas veseli, da je učiteljstvo postopalo tako solidarno, kar nam je najboljši dokaz, da vrlo napreduje z duhom časa. Slava mu! Upamo, da bodo izvoljeni delegatje vrlo zastopali naše koristi.

Po konferenci, ki se je končala ob 2. popoldne, smo se zbrali na vrtu g. Vavkenove, ki je z izborna postrežbo

poskrbela, da smo se tudi telesno poživili. Zbrano učiteljstvo je počastil s svojim pohodom tudi g. okr. glavar Alf. Pirc, ki je pokazal že večkrat, da je vrl prijatelj šole in vsled tega tudi prijatelj učiteljstva.

V našo sredo je pa tudi prihitel iskreni prijatelj učiteljstva, g. poslanec C. Pirc, član okr. šol. sveta. Ako bi učiteljstvo imelo še kaj tako odkritosrčnih prijateljev, mirno bi smelo gledati v bodočnost. Žal, da so tako redko sejani. Samoobsebi je umevno, da se je rekla marsikatera krepka beseda, vmes pa so donele iz grl naših slavčkov mile slovenske pesmi. Po končanem obedu poletelo je nad 50 udeležencev konference v divni Sangrad. Lastnik zdravilišča, prijazni gosp. dr. Globočnik, nam je sam razkazal vse naprave, za kateri trud smo mu hvaležni. V zdraviliški restavraciji smo našli prav fino postrežbo ter zapeli nekaj pesmi in se končno poslovili od prijaznega kraja.

Da se je tudi učiteljstvo kranjskega okraja oprijelo gesla „naprej in navzgor“, jasno priča izjava, katero so poslali udeleženci — žalibog — kolegu — poslancu Jakliču, zaradi vedenja, ki je pač dostojno za kravarja Drobniča, ne pa za učitelja vzgojitelja.

Okrajna učiteljska konferencija za litijski okraj vršila se je dne 17. m. m. v Litiji. Poleg običajnih točk sta bili na dnevnem redu volitvi delegatov v deželno učiteljsko konferencijo in jednega zastopnika učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet. Novi gospod nadzornik se je pokazal izbornega strokovnjaka in taktnega voditelja učiteljskih skupščin. Volitvi sta bili jako živabni, poznalo se je, kako vestno izbira učiteljstvo svoje zastopnike. Delegatoma deželne učiteljske konference izvoljena sta bila g. J. Zajec, nadučitelj v Vel. Gabru in g. M. Poklukar, vodja šole v Hotiču, oba spretna šolnika in vrla narodnjaka, od katerih se ve dobro, da bode ta uspešno delovala v prosep učiteljstva. Zastopnikom v c. kr. okrajnem šolskem svetu iskalo je učiteljstvo neustranjenega zagovornika svojih teženj. Izmed več kandidatov prodril je slednjič g. Miha Poklukar, od katerega učiteljstvo ve in tudi pričakuje, da bode možato zastopal učiteljske koristi. Po oficijalnem delu konference je bil skupni banket v restavraciji g. Wurzbacha v Litiji. Postrežba je bila točna in cena primerna. Počastilo je konferencijo s svojo navzočnostjo več c. kr. uradnikov iz Litije ter so s tem pokazali, kako cenijo učiteljstvo. Vrstile so se razne napitnice z veselimi pesmimi, dokler nam je le prehitro potekel čas in smo se morali ločiti v trdni zavesti, da ta dan ni bil izgubljen.

Iz novomeškega okraja se nam piše: 2. julija bila je okrajna učiteljska konferenca za novomeški okraj v Trebnjem. Isti dan smo praznovali obenem 40letnico učiteljevanja in 25letnico nadzorništva našega priljubljenega nadzornika g. A. Jeršinovića. Razun navadnih točk in raznih referentov so bile tudi važne volitve. Volili smo jednega zastopnika v c. kr. okrajni šolski svet in tri delegate v deželno konferenco. Zastopnikom učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet je bil izvoljen g. nadučitelj Štipko Jelenc na Dvoru, delegatom v deželno konferenco pa gg. Ferd. Karlinger v Toplicah, Ivan Kutnar v Žužemberku in gospica Albina Sark v Rudolfovem. Po konferenci se je častitalo g. jublantu. Obenem se mu je izročil lep spominski dar. Ob 2. uri popoldne je bil v čast jublantu slavnostni banket na vrtu g. Pehanija. Slišale so se mnoge navdušene in v srce segajoče napitnice. Vsak navzoč se je lahko prepričal, da so bile ovacije, ki so veljale našemu priljubljenemu jublantu, prirsre in odkritosre. Pri

lepi in domači zabavi smo ostali, dokler nam je dež dopustil, to je skoraj do mraka. O mraku pa smo si podajali roke, vsi želeč gospodu jublantu mnogo, mnogo let trdnega zdravja.

Iz Ribnice. (Okrajna učiteljska konferenca in Jeršinovićeva slavnost.) Na dan okrajne učiteljske konference smo doževili v Ribnici lepo slavnost. Naš ljubljeni nadzornik g. A. Jeršinović je praznoval 40letnico učiteljevanja, oziroma 25letnico, odkar je nadzornik. Slovensko napredno učiteljstvo mu je priredilo že 15. m. m. slavnostni koncert. Udeležba je bila nepričakovano obila. Vabilu so se odzvali velerodna družina Rudež, skoraj vsi c. kr. uradniki, dame in mnogo družih tržanov. Došlo je vkljub neugodnemu času lepo število gostov iz Vel. Lašč, Sodražice in Dolenje vasi. G. nadučitelj Šetina je prihitel celo iz daljnega Črnomlja. Zastopani so bili vsi stanovi, kar priča, kako priljubljen je naš nadzornik. Pogrešali pa smo one ribniške gospode, ki so v znanem boju za vero izgubili vso oliko. S sovraštvom ne morejo prizanesti niti častitljivemu starčku, ki ima gotovo več zaslug za ljudstvo, nego oni mladi kaplani, ki mislijo, da opravljajo Bogu dopadljivo delo, če netijo sovraštvo in prepir med brati.

No, kakor rečeno, udeležba je bila vkljub temu jako lepa. Prostorna dvorana v hotelu pri Arkotu je bila malone napolnjena. Slavljenca je nagovoril gospod nadučitelj Tomšič ter mu izročil krasen vrč za vino, katerega mu je poklonilo učiteljstvo v spomin. Pod spretnim vodstvom g. nadučitelja Pavčiča so na to zapeli pevci slavnostno pesem, katero je uglasbil g. Pavčič nalašč za ta večer. Razun te pesmi je pel mešani zbor tudi Foersterjevo kitico narodnih pesmi, moški zbor pa Zrinski Frankopanko. Z velikim zanimanjem smo poslušali pesmi, ki sta jih peli gđč. Tomšičeva in gospa Pavčičeva. Načuditi se tudi nismo mogli g. Pavčiču, ki je krasno igral na glasovir. Okoli enajste ure se je pričela prosta zabava, ki je trajala pozno v jutro.

Dne 16. se je vršila v ljudski šoli uradna okrajna učiteljska konferenca, pri kateri sta gostovala gg. c. kr. sodni svetnik Fr. Višnikar in nadučitelj Fr. Scheschark. Zapisnikarja sta bila gg. Pirnat in Štrukelj. Ko je g. nadzornik A. Jeršinović končal z opazkami o inspekcijah, je g. nadučitelj Tomšič obravnaval z učenci berilni sestavek „Cesar Jožef II. in stari častnik“. Gg. nadučitelj Engelmann, učitelj Lakner in učiteljica Zupanc so poročali: „Kako vplivaj učitelj na redni šolski obisk?“ Sklenilo se je uvesti Schreiner-Hubadovo berilo na štiri in petrazrednicah, Černivčevo računico pa na vseh šolah. O okrajni učiteljski knjižnici je poročal g. Fr. Štefančič. Za preglednika računov sta bila izvoljena gg. Gregorač in Zupančič. Kot delegat za deželno učiteljsko konferenco je bil izvoljen g. nadučitelj Gregorač. Stalni odbor se ni izpremenil. Ko je predsednik zaključil zborovanje, so navzoči zapeli cesarsko pesem. Omenim naj še, da smo vsi vstali, ko je stopil v šolsko sobo g. svetnik Višnikar, le Slomškaerji so prav po načelih klerikalne estetike obsedeli. Tudi ob konec zborovanja so jo prej pobrisali, nego se je zapela cesarska pesem. Čast jim!

Opoldne se je vršil ob obilni udeležbi banket v hotelu pri Arkotu. Jublanta je prišel počastiti tudi preblagorodni gospod c. kr. vladni svetnik dr. Gstettenhofer. Pri banketu se je spomnil g. slavljenec A. Jeršinović predsednika deželnega šolskega sveta, ekscel. V. barona Heina, g. nadučitelj Tomšič pa je napil c. kr. deželnemu šolskemu nadzorniku Hubadu. Gospod nadučitelj je pozdravil v imenu

učiteljstva g. vladnega svetnika dr. Gstettenhoferja, na kar se je zahvalil, objednem pa napil jubilanu. Napili so še gg. Pavčič g. c. kr. okrajnemu šolskemu nadzorniku P. Wolseggerju, Engelman uradnikom, profesorjema, trgovcem in obrtnikom, Gregorač g. c. kr. svetniku Fr. Višnikarju in Šuflaju, g. Mlakar pa damam. G. svetnik Višnikar je pozdravil slavljence in učiteljstvo. G. nadzornik je ganjen zahvalil vse stanove, ki so ga počastili. Bridko je bilo vsakemu, ko je slišal, da se blagi mož nekako poslavlja od tega okraja. Njegovi lepi nauki so segali vsem učiteljem v srce. Brzobjavno so častitali g. slavljencu, oziroma pozdravili zborovalce: C. kr. deželni šolski nadzornik, preblagorodni g. Fr. Hubad, gg. Dimnik in Gangl iz Ljubljane, župan Iv. Rus iz Loškega potoka v imenu občine, župan Ig. Merhar iz Prigorice. Zborovalci pa so izročili vdanostno izjavo brzobjavno deželnemu predsedniku ekseel. V. baronu Heinu ter pozdravili gg. c. kr. deželnega šolskega nadzornika Fr. Hubada in c. kr. okrajnega šolskega nadzornika P. Wolseggerja. Popoludne se je g. nadzorniku izročila diploma, na kateri je podpisano vse slovensko napredno učiteljstvo tega okraja.

Šele proti večeru smo odhajali in vsakemu je bilo hudo, ko se je bilo treba posloviti od častitljivega moža.

Štajersko.

Uradno učiteljsko zborovanje za brežiški, kozjanski in sevniški okraj. Učiteljstvo omenjenih treh okrajev je zborovalo dne 19. m. m. v Vidmu. Predsedoval je okrajni šolski nadzornik gospod Gustav Vodušek. Svojim namestnikom je izbral g. E. Morica, zapisnikarjem pa sta bila izvoljena gg. Žolnir in A. Potočnik. V svojem govoru spominja se gosp. predsednik najprej našega svetl. cesarja, kojemu zakliče ves zbor trikratni živio!, omenja potem o splošnem delu, da je na ljudski šoli treba gledati na strogi red, snago in lepo vedenje, kar je več vredno, nego znanosti in spretnosti. Učence je treba nadzorovati tudi izven šole, ker šola je v prvi vrsti vzgajališče. V sedanjih časih pa je otrokom krvava potreba, da se navadijo že zarana na samodelavnost in samostojnost. V to svrhu je treba spremeniti pouk, posebno pa omejiti katehitičen način izpraševanja. V posebnem delu pa je dal gosp. predsednik didaktična navodila za posamezne učne predmete. Po vsej pravici povedano: pazljivi poslušalec se je moral diviti govornikovi spretnosti v izražanju misli, še bolj pa njegovi vsestranski strokovni naobrazženosti in zanosu, s kojim je izražal svoje prepričanje. Posebnega pomena je bil odstavek, kako se naj učitelj nadalje izobrazuje in spopolnjuje. Tako govori le tisti, ki v dnu srca čuti, kako važen in vzvišen je učiteljski stan.

Obravnavali so se pa sledeči stavki. 1. „Kako naj deluje šola proti nezmernosti v uživanju?“ Referent, g. Fran Bračič je to nalogo omejil na nezmernost o jedi — požrešnost; med drugimi sta gdč. Novak Vinc. in g. A. Skubec podala nekatere spopolnitve. 2. „Kaj lahko stori šola v boju zoper pijančevanje?“ podava g. E. Moric. K temu referatu sta še govorila gg. A. Skalovnik in J. Knapič. O sestavi šolskega reda za okraj Brežice je poročal g. Bl. Tomine. Ta šolski red je bil tudi sprejet in se bo uvedel na vseh šolah omenjenega okraja. 4. „Kako se naj vežejo z domovinoslovjem brežiškega okraja med ljudstvom nahajajoče se pravljice in zgodovinske pripovedke?“ Občni del tega referata je prevzel g. Jože Brinar, pravljice pa je zbral g. Fran

Šetinc. Gosp. predsednik meni, da bi bil ta stavek rešiti morebiti tako, da bi si učitelj priskrbel najpoprej pravljice in pripovedke, zadevajoče domači šolski okoliš, k čemur bi mu služila tudi šolska in župnijska kronika; potem pa take zgodovinske pripovedke, ki imajo vrednost za celi okraj. Sestavil se je odbor, ki bo nadalje nabiral gradivo in ga obelodanil. 5. „Ustmene vaje na nižji, srednji in višji stopnji“. O tej točki poroča gdč. Kar. Potočnik. Dostavke podala sta gg. J. Brinar in V. Pulko.

Poročilo knjižničnih odsekov se vzame na znanje. V stalni odbor so bili voljeni za okraj Brežice: gg. Knapič, Tomine, Ornik in Supan; za okraj Kozje: gg. Böheim, Gajšek, Moric in Šket; za okraj Sevnica: gg. Brinar, Mešiček, Pišl in Rauter.

Stavil se je nasvet, naj se za povzdigo vrtnarstva izvolijo te stroke večji učitelji, ki bodo tovarišem pomagali z besedo in vzgledom. Odbrani so bili: za Brežice g. Tomine, za Kozje: g. Böheim, za Sevnico pa g. Mešiček.

Po končanem dnevnem redu zahvaljuje gosp. predsednik vse, ki so pripomogli, da je zborovanje tako lepo uspelo, ter izraža željo, da bi mu bilo mogoče, še dolga leta s pridom skupno delovati. Konečno zahvali gosp. Moric gosp. predsednika za nepristransko spretno vodstvo zborovanja in za njegove blagohotne nauke.

Primorsko.

Zavezinim skupščinarjem in „Slovincu“. Drazestne gospice tovarišice, spoštovani tovariši! Zadnji „Učit. Tovariš“ nam je prinesel ves program XIV. glavne skupščine „Zaveze“. V tem obširnem programu je tudi vspeled „koncerta“, kojega priredi na čast „Zavezici“ „Slovensko pevsko društvo v Trstu“.

Ko slav. isto završi 15. avg. svojo nalogo — recimo oficijelni del — prične se prosta zabava, pri kateri najprej „udarimo“ svojo himno — Zavezno. K temu pa je treba, po mojem skromnem mnenju, vsaj ene vaje z orkestrom. Ta pride od vojaških velikih vaj šele 14. ali 15. avgusta, torej se zberemo k vaji v četrtek zvečer ali petek zjutraj. „Ne mojte se bati“, pravi brat Hrvat, v 10 minutah bo že vaje „konec pri kraju“. Prosim torej prijateljsko vse p. n. pevke in pevce, naj bi blagovolili udeležiti se te vaje, da mogočnejše zadoni pesem, iz koje veje hrepenenje:

„Po sreči mile nam mladine,
Po njej slovenske domovine“

In občinstvo naj ve, kaj je naš program, kaj sveta želja naša.

Kot dodatek moram „razložiti“ ljubljanskemu „Slovincu“

Toda proč spomin britkosti!
Čas nedolžne je norosti,
Reklo se na ladji bo.

To pomenja po „razumni pameti“, da hočemo odpoditi vsaj za nekaj ur — pri prijetnej vožnji, brat med bratom med sinjim nebom in azurnim morjem, med naravo torej, kakoršno je Bog ustvaril in je človeška roka ni še pokvarila — da hočemo odpoditi vsaj za nekaj ur vsakdanje težeče skrbi in čuditi in diviti se tej božji naravi — mogočno obokanemu nebesnemu svodu in prostranejši morski gladini. In v takem dušnem razpoloženju, če pade kaka šala, ne bode škodovala — nobenemu. Tako si je razlagal vsakdo dotično vrstico in tako in nič drugače je ni mogoče razumeti, le „Slovenec“ vsklika, „da bi bilo po njem, ako bi bil

on pisal, da bode naš sestanek „čas nedolžne norosti“. — Saj tega ni tudi živ krst nikoli rekel — še manje trdil, da bo učiteljski sestanek „čas nedolžne norosti“, ampak „tak čas“ bo pri izletu na parniku v Benetke — torej po končanem sestanku, po završenem zborovanju. Temu „izletu“ pa se pridruži tudi **dobra četrtina neučiteljev**, ki ne morejo imeti učiteljskega sestanka ravno zaradi tega, ker — niso učitelji. Radi pa bodo tudi oni uporabili šurno vožnjo v „čas nedolžne norosti“ in pustili vse „križe in težave“ doma — onkraj morja in se veselili à la „čas nedolžne norosti“. Mi jim to prav iz srea privoščimo, a sebi tudi in kakor dobri kristjani, ki želimo drugim, kar sami sebi, voščimo tudi dopisniku v — „Slovenca“, da bi pri vsakem izletu — ne sestanku — prav dobro uporabil čas za nedolžno in ne za kako drugo norost.

Bog z Vami, g. dopisnik in — prihodnjic ne sporočajte v zavijanju in naglici, ki ni nikdar prida, ne v strasti, ki človeka slepi, ker — slepemu biti ne voščim ne sebi ne Vam, č. gospod —

Da menjamo „register“.

Veliko, impozantno naj bo število zaveznikov, da pokažemo v tem večji meri svojo solidarnost, da oživimo medsebojno ljubav in slogu, ki pride od Boga, da se spoznamo, tešimo in obenem zabimo vsaj za nekaj trenutkov „žalih ur“ in uživamo nekoliko neskajljenih, veselih in tolažilnih trenutkov. Do tedaj pa:

„Vsem srčne pozdrave
Pošilja z daljave“

vdani tovariš

Agul Ref.

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev. Delegate so še prijavila ta-le društva:

XXIX. Učiteljsko društvo za Svetolenartski okraj. 88. g. Šimen Ješovnik, nadučitelj — Sv. Ropert v Slov. Gor. 89. g. Feliks Škrjanec, učitelj — Sv. Ropert v Slov. Gor.

XXX. Kamniško učiteljsko društvo. 90. g. Jožef Reich, nadučitelj — Dol. 91. g. Janko Toman, nadučitelj — Moravče.

XXXI. Pedagogičsko društvo v Krškem: 92. g. Ivan Bernot, nadučitelj — Velika dolina. 93. g. Vinko Bree, učitelj — Št. Janž. 94. g. Karol Humek, meščanski učitelj — Krško. 95. g. Franc Škulj, učitelj — Tržišče.

XXXII. Postojnsko učiteljsko društvo: 96. g. dč. Frančiška Valenčič, učiteljica — Vipava. 97. g. dč. Marica Dovgan, učiteljica — Zagorje. 98. g. Drag. Česnik, nadučitelj — Knežak. 99. g. Janko Rudolf, učitelj — Slap. 100. g. Anton Levstik, učitelj — Postojina. 101. g. Avgust Korbar, nadučitelj — Prem.

Delegatov ni volilo Novomeško učiteljsko društvo, ker se po predsednikovem odstopu še ni reorganiziralo.

Na mnogobrojno in veselo svidenje v Trstu!

Vodstvo Zaveze.

Pravna razmerja avstrijskega, osobito slovenskega učiteljstva. G. ravnatelj Ivan Lapajne bo predlagal k tej temi te-le teze:

1.) Avstrijski državni in deželni šolski zakoni so dober temelj za ugodna pravna razmerja avstrijskega sploh in špe-cijelno tudi slovenskega učiteljskega stanu.

2.) Sveta dolžnost šolske administracije v Avstriji je, da izvaja šolske zakone v tistem pravem duhu, kateri je prešinjeval zakonodajalec.

3.) Pravi duh šolskih zakonov je duh ustavnosti (konštitucije) in parlamentarizma, ki je nasproten vsaki ozkosrčni birokraciji.

4.) Sveta dolžnost učiteljev je, da pazijo nad tem, kako izvaja administracija šolske zakone.

5.) Pravice avstrijskega učiteljstva se bodo dobro varovale, ako se bode vedno na to delalo, da se varujejo delokrog in parlamentarijski običaji vseh inštanec, katere upravljajo šolske in učiteljske zadeve. Te inštanec so, kakor znano, domača, okrajna in deželna učiteljska konferencija; krajni, okrajni in deželni šolski svet.

6.) Da te inštanec dosedanji svoj delokrog obdrže, to je le v interesu dobrih pravnih razmer avstrijskega učiteljstva, za kar naj posebno skrbi učiteljstvo, ki naj osobito pazi, da bodo razne uradne učiteljske konferencije imele bolj značaj učiteljskih parlamentov kakor pa znake učiteljskih šol. (Primeri običaj obligatnih učiteljskih referatov).

7.) Najvažnejša šolska inštanca je z ozirom na učiteljske pravice okrajni šolski svet, osobito, ako je učiteljstvo v njem dovolj in dobro zastopano. Ta korporacija lahko najbolje posreduje in brani, da se ne teptajo v zakonih zajamčene učiteljske pravice ne po nižji, ne po višji inštanci.

8.) Ena teh pravic so na pr. učiteljske kvinkvenije, ki se morajo v normalnih razmerah kar od kraja dovoljevati, in to na pr. na Kranjskem edino le po c. kr. okrajnih šolskih svetih, kateri slednji naj učitelja obvestijo ne samo, ako mu kvinkvenijo odbijejo, ampak tudi tedaj, ako mu privolijo to doklado, katero mu potem c. kr. deželni šolski svet nakaže. V zadevi kvinkvenij je po obstoječih šolskih zakonih v normalnih razmerah c. kr. deželni šolski svet v Ljubljani le izvršilni organ*) c. kr. okrajnih šolskih svetov na Kranjskem. V točki „kvinkvenije“ je namreč c. kr. deželni šolski svet le pravni naslednik krajnih šolskih svetov, kateri so bili po zakonu prvotni plačevalci vseh učiteljskih dohodkov, torej tudi starostnih doklad.

9.) Avstrijsko in tudi slovensko učiteljstvo naj se trudi, da se zakoni o disciplinarnem postopanju popolnijo v tem smislu, kakor se namerava to na Štajerskem zgoditi.

10.) Učiteljstvo naj se po postavnem potu trudi, da se mu ne naložijo taka bremena, katerih prvotni in še obstoječi zakoni in ministrski ukazi ne nalagajo, n. pr. spisovanje dnevnika na Kranjskem.

11.) Ako pa kljubu temu učiteljstvo radovoljno prevzame več dolžnosti, kakor se mu jih po zakonu odmeriti more, skrbi naj ono samo, da se mu tudi pravne razmere poboljšajo, sicer postane tlačan in suženj.

12.) Po vzgledu knjižice „Učiteljski pravnik“ (izdan od „Zaveze“ in „Pedagoškega društva“)**) ki je prirejen v prvi vrsti za kranjske razmere, naj se izdajo enaki navodi še za štajersko, primorsko in koroško učiteljstvo, za kar naj „Zaveza“ skrbi.

„Zaveza“ naj zboruje l. 1903 v Celovcu. Predlog „Pedagoškega društva“ v Krškem. Utemeljuje g. ravnatelj Iv. Lapajne tako-le: Na Koroškem se je ustanovilo slovensko učiteljsko društvo „Učiteljski dom“. S tem društvom naj stopi „Zaveza“ na vsak način v dotiko in stalno zvezo, ker boče ono skrbelo za naraščaj slovenskega učiteljstva na Koroškem. Ako stopi „Zaveza“ s tem društvom v trajno skupno delovanje, utegne to veliko koristiti, da se zboljšajo narodnostne razmere pri koroškem šolstvu, katero je tako urejeno, da je v pogubo ondotni slovenski narodnosti. Tudi je naloga slovenske učiteljske „Zaveze“, da se poteguje za izvršitev šolskih zakonov ne samo v pedagoškem, moralnem in verskem oziru, ampak tudi v narodnem oziru; kajti važnejši in starejši od šolskih zakonov je temeljni državni zakon, o katerem zavzema § 19 o narodni enakopravnosti najodličnejše mesto.

*) Ako se je od c. kr. okrajnih šolskih svetov pripoznala kvinkvenija. Če se pa je od te prve (razsojevalne) inštanec odbila, je deželni šolski svet prva prizivna inštanca, ministerstvo druga in (v nekaterih slučajih) upravno sodišče tretja inštanca.

**) Dobi se pri „Zavezi“ in „Pedagoškem društvu“ v Krškem po 1 K.

Književnost in umetnost.

Čitanka za obče ljudske šole. (Konec.)

Vzemimo torej skupino „Vrt“ pomladi. Ta skupina pride na vrsto po našem načrtu meseca aprila, navadno po Veliki noči.

Gotovo se je učencem že pred Veliko nočjo razložil pomen tega praznika. Treba je, da se še otroci opozorijo na vstajenje v prirodi. V ta namen jo krene učitelj o priliki po Veliki noči z učenci na šolski vrt rekoč: „Otroci, pojdemo na šolski vrt gledat, ali bode tam kaj zanimivega!“ Pri tej priliki jih opozori na cvetoče zvončke, trobentice in marjetice, jim pokaže, kako bezeg ozeleneva i. t. d.

Nemara zagledajo tudi kakega ptička. Učitelj jim pove imena teh stvari, in če jih še opozori na ostanek snega v kakem kotu ali na žuboreči potoček, pa je dosti.

Ako pa ne bi bilo mogoče, da bi učitelj sam šel z učenci na vrt, jim lahko da nalogo: „Otroci, poglejte danes doma na vrt. Pazite, ali že cvete katera cvetica. Prinesite jo jutri s seboj v šolo! Povedal vam bom, kako ji je ime. Pazite tudi, ali se je na zemlji ali na drevesih kaj izpremenilo, kar ni več zime! Morebiti zagledate kako ptičico ali drugo živalco!“

V kratkem pogovoru o prvih oznanjevalcih pomladi bodo učenci poročali, kar so opazovali. To bode ena ura nazornega nauka, ali prav za prav so to govorne vaje. V naslednji, čitanju določeni uri se lahko obravnava berilo „Velika noč“ in za njim „Aleluja“.

Tako smo torej pozdravili pomlad s tem, da smo premotrili dva nje glavna znaka — vstajenje Gospodovo in prerojenje prirode. Na dalje se lahko postopa seveda po različnih potih. Eden teh potov je označen v gornji razpredelbi učne snovi.

Največje važnosti pri tem je, da učenci neprenehoma opazujejo prirodo. Zategadelj je potrebno, da učitelj, kolikorkrat je mogoče, stopi z učenci na šolski vrt — dovolj je za to par minut — in jih navaja gledati in iskati, kaj se je tam zopet izpremenilo od zadnjega poseta. Poleg tega jim veli opazovati na šolskem in domačem vrtu n. pr.: Kaj delajo sedaj na vrtu? Katere cvetlice so se na novo razcvetele? („Prinesite eno, če mati dovolijo!“) Katero drevo je že ozelenelo? Katero cvete? Katero drevo se je najprej razcevelo, katero potem?

Kako cvete? Katere živali vidite na drevesih, na trati, v zemlji in na zemlji? Kaj se godi pri uljnaku? Poglejte večkrat na nebo! Kakšno je? i. t. d.

O vseh rečeh bodo učenci poročali, kadar se bode govorilo o njih pri nazornem nauku. In če bo treba, bodo prinesli v šolo, kar jim je učitelj naročil.

Poleg takšne obravnave nazornega nauka gotovo ne bode težko določiti, kaj in kje pride kako berilo na vrsto. Samo ena težava bi še nemara lahko nastala. Ako so v urniku, kar je vsekakor priporočati, nazornemu nauku in čitanju določene posebne ure, se lahko snov nazornega nauka tako nakopiči, da ga v za to namenjeni uri ne moreš tako daleč obvladati, da bi bili učenci dovolj pripravljani za razumenje berila, ki bi ga rad tukaj uvrstil. V takem slučaju pač ne bode nihče prigovarjal, ako porabimo za nazorni nauk še eno ali tudi dve naslednji uri, ki bi bili sicer čitanju namenjeni. Saj ta dolg lahko poravnamo s tem, da pozneje ravno toliko ur, na urniku določenih za nazorni nauk, porabimo v čitanje.

In če bi nazadnje tako nanoslo, da bi moral eden teh dveh predmetov izgubiti eno uro na korist drugemu, škoda ne bi bila prevelika.

Končno še eno opombo! Morebiti kdo vpraša, je li neobhodno potrebno, da se čitajo v dveh, oziroma v enem letu vsa berila, ki so v čitanki, češ, da jih je preveč. Na to vprašanje smo že odgovorili gori, rekše, da čitanka ne more imeti nikoli preveč snovi; in ta odgovor tukaj ponavljamo. Mi smo namreč mnenja, da se v mnogih šolah premalo čita. Skrbeti moramo, da se čita v šoli čim več tem bolje. Z mnogim čitanjem se najbolj uri knjižni jezik, se budi zanimanje za čitanje ter se vzgaja. Radi pa priznamo, da ni mogoče, da bi se v kaki šoli vsa berila v čitanki na drobno obravnavala tako kakor današnja metodika zahteva. Kako pa?

Zadosti bo na tem mestu, ako spomnimo na razloček med statarnim (postajajočim, počasnim) in med kurzornim (brzim, hitrim) čitanjem. Mnogo je takih beril, da se umejo brez velikih težav; nekatera sama ob sebi sicer malo težavnejša berila se bodo lahko razumela, ako smo poprej obravnavali drugo berilo, ki mu je po vsebini, po smotru ali po obliki slično. V takih slučajih se priporoča, da se učencem naroči v primerni priliki, naj prečitajo dotično berilo večkrat sami doma. Tu in tam bode menda kazalo, da se poprej prečita takšno berilo enkrat ali dvakrat v šoli in da pri tej priliki učitelj na kratko pojasni, kar se mu zdi neobhodno potrebno. V naslednji uri pa se prepriča, so li učenci svojo dolžnost storili. (Eden ali dva učenca pripovedujeta vsebino; vpraša se po kaki besedi, misli i. t. d.)

Ni dvombe, da se bodo, ako se goji poleg statarnega čitanja po potrebi tudi kurzorno, v dveh letih lahko prečitela vsa berila v čitanki. Sicer pa tudi ne dvomimo, da bodo učenci sami radi čitali, ako se učitelju posreči, v njih zbuditi zanimanje do čitanja.

Da je treba tudi pri čitanju ponavljanja in to ravno tako gledé vsebine, kakor gledé jedra in gledé jezikovnega zaklada, če hočemo, da si učenci te zaklade prisvoje za vse življenje, tega pač ni treba posebej poudarjati.

Vestnik.

Osobne vesti. GG. Josip Armič in Anton Arko sta na lastno prošnjo odpuščena iz službe na tukajšnji glubnemnici. Na ti mesti sta imenovani gdč. Vita Zupančič iz Metlike in gdč. Pavla Vodušek iz Ljubljane. — Občinski zastop mesta Idrije je imenoval 29. julija t. l. namestnega učitelja na cesarja Franca Jožefa državni gimnaziji v Kranju, g. dr. Stanislava Beuka pravim učiteljem in potrdil akademičnega kiparja g. Vilkota Levičnika kot namestnega učitelja na mestni nižji realki v Idriji. — Naučnemu ministrstvu v službovanje dodeljeni profesor g. dr. Anton Primožič je dobil viteški križec Franc Jožefovega reda. — Obč. svet v Novem mestu je izvolil deželnega predsednika barona Heina častnim občanom.

Imenovanja na srednjih šolah. Naučni minister je premestil dr. K. Oswalda, pravega učitelja na gimnaziji v Ptuj na državno realko v Gorici. Učitelj na državni gimnaziji v Mariboru R. Straubinger je premeščen v Celovec. Nadalje je imenovan pravim srednješolskim učiteljem dr. A. Dolar za gimnazijo v Mariboru.

Razširjena šola. Deželni šolski svet je dne 19. junija sklenil, da se trirazrednica pri Sv. Barbari pri Vurbergu, okraj Sv. Lenart v Slov. gor., razširi v štirirazrednico.

Prvi ženski doktor v Gradcu. V Gradcu je bila promovirana gdč. Seraf. Puchleitner iz Knittelfelda doktorjem filozofije.

Učiteljske premembe. Nadučitelja sta postala gg. Ivan Tomažič od Sv. Miklavža pri Ormožu na šoli Stara cesta in Fran Černele od Sv. Petra pod Sv. Gorami v Artičah. V pokoj je šel učitelj v Dobovi pri Brežicah g. Srečko Pirc.

Pomenljiv sklep slovenske posojilnice. Občni zbor okrajne posojilnice v Ljutomeru je sklenil, naj se od čistega dobička za l. 1901., 4699 K 36 stot., porabi polovica za pomnoženje rezervnega fonda, polovica pa se naloži kakor ustanovni fond za slovensko meščansko šolo v Ljutomeru. Izvrstna misel!

Pouk za obrtnike. Naučno ministrstvo je odobrilo program glede prirejevanja obrtnopoučnih tečajev na raznih krajih dežele in v to svrhu nakazalo primeren pavšalni znesek. Rečeni program je sestavilo ravnateljstvo tukajšnjih umetno-obrtnih strokovnih šol in se je izvršitev poverila gg. ravnatelju Šubicu, in učiteljema Tratniku in Baranu.

V okrajni šolski svet celjski je izvolil okrajni zastop v svoji zadnji seji naslednje zastopnike: dr. Ivan Dečko, dr. J. Vrečko, dr. L. Gregorec, A. Brezovnik in žalski župan Širca. Dosedanji ud Fr. Roblek je zaradi bolezni odklonil izvolitev.

Učiteljica ponesrečila. Dne 28. m. m. popoldne se je peljala učiteljica gđc. Otilija Cepuder iz Krke v Žalno, in sicer na vozu, ki je peljal drva. Blizu vasi Luče je gđc. Cepuder padla z voza in dobila take notranje poškodbe, da je vsled njih umrla še med potoma, ko so jo nesli v Krko. Proti vozniku Jakobu Zajcu iz Žalne se je začelo kazensko postopanje, ker je neprevidno vozil in s tem povzročil to nesrečo.

Na ženskem učiteljskišču v Gorici prične novo šolsko leto 1902/1903 — 16. septembra t. l. — Upisovanje se bode vršilo, in sicer na zavodu samo za I. tečaj 13. in 15. in na vadnicah samo za I. razred 15. istega meseca od 8—12 ure zjutraj. — Sprejemanje učencev, učenk in gojenk v višje razrede ali tečaje je radi prevelicega števila sedanje zavodne mladine nemogoče.

Šolstvo v Ljubljani v šolskem letu 1901/2. Šoloobveznih otrok v starosti od 6.—14. leta je bilo 4329 (2344 dečkov, 1985 deklic). Razen teh jih je ponavljalo 18, tako da je hodilo v mestne javne zasebne ljudske šole vseh šoloobveznih otrok skupaj 4347. V javne mestne ljudske šole je zahajalo 2919, v zasebne ljudske šole 1724; otrok, ki so hodili v višje šole, v obrtno in strokovno šolo, ali so bili vzgajani doma, je bilo 477. Radi telesne ali duševne nesposobnosti je bilo brez poduka 33 otrok. 479 šolskih otrok je bilo starih nad 14 let; 404 otroci pa so zahajali v ljubljanske šole iz okolice (iz Šiške, Viča, Štepane vasi itd.)

Učitelji in delavci. Država je določila v načrtu zakona o davčnih olajšavah za delavska stanovanja v § 2, da se smatrajo delavcem vse one osebe, katerih letni dohodki ne presegajo 1200 K, če so samske, 1800 K pri družinah, obstoječih iz dveh do štirih oseb, in 2400 K pri družinah s petimi ali več osebami. Take jasne in pravične pojme imata vlada in državni zbor o delavstvu! Pri učiteljstvu pa pusti v srednjeveški temi oni nesrečni § 55., proti kateremu se učiteljstvo bori že cela desetletja, in katerega vsaka dežela ali bolje vsak deželni zbor tolmači po svoje.

Na Goriškem n. pr. je moral životari učitelj do 1900. tudi z najštevilnejšo družino do svojega približno 35. leta s 400 gld., do 50. in več s 500 gld. in potem dalje, ako ga ni šolski prah prej zadušil in neumorno delo prej položilo v mater-zemljo, pa s 600 gld. reci 1200 K, kar znaša ravno toliko, po pravičnih vladnih pojmih nič več nič manj nego toliko kolikor mora zaslužiti vsaka oseba v svoji samski dobi, da se jo šele sme prištevati k delavskemu — in ne k inteligentnemu stanu. O ti uboga učiteljska para! Osiveti moraš v svoji mučni službi, žrtvovati moraš vse svoje telesne ter duševne moči in zdravje blaginji človeštva in šele potem se smeš prištevati k delavstvu, katero je najslabše plačano za svoje več telesno kot duševno delo! Je li to mogoče v razsvetljenem dvajsetem stoletju v moderni (sic!?) Avstriji! Petletnine so itak premalenkostne, da bi se upoštevale.

Hvala Bogu in naklonjenosti deželnih poslancev, da so se korenito zboljšale te razmere l. 1900. vsaj tu v naši goriški deželici! Chi non riderebbe! Naši deželni očetj so z zakonom 1900. določili vsakemu razredu po 200 K in učiteljski dohodki so se podvojili v kronski (mesto goldinarski) veljavi do celih 1000 K v tretjem, 1200 K v drugem in 1400 K v prvem razredu. V drugi razred pride na Goriškem približno vsak učitelj po petnajstem letu, v prvi pa po tridesetem letu svojega službovanja. In s temi kronicami naj učiteljstvo preživlja stanu primerno sebe in svoje obitelji. Gosp. poslanci! Roko na sree! Primerjajte te številke z gorenjimi delavskimi in dvignite učiteljski stan vsaj med delavski, ako vam je res pri srečanju šolstvo in omika našega naroda! Trpeče učiti. vam bo hvaležno klicalo: „Hosana!“ *Ljudski učitelj.*

Koliko stane strel iz topa? Strel iz topa 350 mm stane 2600 K. Ladijevje, ki ima 15 oklepnihih ladij ter strelja eno uro, postrelja v eni uri 24 milijonov K. Koliko se uniči poleg tega, ni še vračunjeno.

Uravnava plač diurnistom. „Wiener Zeitung“ je objavila naredbo skupnega ministrstva, ki uravnava plače diurnistom. V državni službi je okoli 12700 diurnistov. Od teh jih okoli 7000 dobi gotove mesečne plače. Vlada pa pripravlja uravnava plač tudi za davčne izterjevalce, katerih je okoli 800, in za razne pomožne služabnike. Število vseh, katerim bodo v kratkem plače zboljšane, znaša nad 20000 oseb. Plače se razdele v pet vrst po krajih in službeni dobi. Plače prve vrste — službena doba 3 do 6 let — 75 do 100 K na mesec, druge vrste (6 do 10 let) 85 do 115 K, tretje vrste (10 do 15 let) 95 do 130 K, četrte vrste (15 do 20 let) 105 do 140 K, pete vrste (nad 20 let službe) 115 do 150 K. Dalje dobe pomožni služabniki dnevnine po 3 K, 2 K 60 st., 2 K 40 st. in 2 K 20 st.

O vojskah v preteklem stoletju. Največ vojakov je bilo v boju pri Lipskem, ki je trajal 3 dni. Armada zvezancev je štela 91000 Avstrijcev, 12000 Rusov, 72000 Prusov, 19000 Švedov, skupaj 302.000 mož. Napoleon je imel samo 171.000 mož (22000 konjenikov) in 700 topov. — Pri Kraljevem Gradcu so imeli Nemei 220.900 mož (27178 konjikov) in 780 topov, Avstriji 215134 mož (23822 konjikov) in 770 topov. Pri Slavkovu (Austerlitz) se je vojskovalo 310000 vojakov, pri Gravelotte 300000, pri Draždanih 1813. leta 296000 mož, pri Solferinu 1859. leta 284000, pri Budyšinu 1813. l. 259000, pri Sedanu 1870 l. 244000 mož. Največ konjenikov in topov je bilo pri Lipskem: 2000 topov in 78000 konjenikov. Najbolj krvava je bila bitva pri Wagramu, kjer je padlo 38%, pri Kraljevem Gradcu 7 1/2%, pri Wörthu 13%, pri Sedanu 12%, pri Plevni 14% cele armade.

Madeže od črnine, kako iz perila odpraviti? Maršikom znano, mnogim pa neznan sredstvo za odpravo madežev od črnega vina itd., kar se često dogodi na mizah in drugače, je, da se omenjeno mesto potrese s soljo. To je treba storiti precej, na kar sol potegne črnino na se in se madež kar nič ne pozna. Pohorski.

Listnica uredništva.

Ker smo izdali zaradi počitnic zadnjič in danes dvojnato številko, zato bo izšla prihodnja številka šele dne 10. kimovca.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 528.

Kranjsko.

Na ljudski šoli v Zgornjem Tuhinju, ki se s pričetkom šolskega leta 1902/03 razširi v dvorazredno šolo, je stalno ali začasno oddati drugo učno mesto s postavnimi prejemki.

Prošnje je poslati predpisanim potom tukajšnjemu uradu do 31. avgusta 1902.

C. kr. okrajni šolski svet v Kamniku, dne 2. avgusta 1902.

Na štirirazredni Franc-Jožefovi šoli v Črnomlju razpisano je mesto učiteljice v stalno ali začasno nameščenje, in sicer s postavno določeno plačo. Prošnje oddajati je do 25. avgusta t. l. pri e. kr. šolskem svetu v Črnomlju.

C. kr. okrajni šolski svet v Črnomlju dne 5. avgusta 1902.

Št. 307/III.

Štajersko.

An der zweiclassigen in der III. Ortsklasse stehenden Volksschule in St. Johann am Weinberge kommt mit Beginn des Wintersemesters 1902 eine Lehrstelle zur definitiven, provisorischen Besetzung.

Bewerber, bezw. Bewerberinnen um diese Stelle haben ihre mit dem Lehrbefähigungs- und Reifezeugnisse eventuell nur mit dem letzten und mit dem Heimatscheine versehenen Gesuche im vorgeschriebenen Wege bis 31. August 1902 beim Ortsschulrath St. Johann am Weinberge Post Wöllan einzubringen.

Bezirksschulrath Schönstein am 24. Juli 1902.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovoljivo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovarša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Frančišek Crnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljate naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/3 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine 6 K.